

Danske naturtyper

i det europæiske NATURA 2000 netværk

Danske naturtyper

i det europæiske NATURA 2000 netværk

Danske naturtyper

i det europæiske NATURA 2000 netværk

Udgivet 2000 af Miljø- og Energiministeriet

Skov- og Naturstyrelsen, Haraldsgade 53, 2100 København Ø

Tekst, billedredigering og redaktion: Erik Buchwald og Steen Søgaard/BIO4

Omslagsfotos: Bert Wiklund

Grafisk tilrettelæggelse: Birgith Themberg Anthon

Tryk: Saloprint a/s

Miljø: Miljøcertificeret iht. ISO 14001 og EMAS-registreret

Papir: 115 g Zanders Mega matt (50% genbrugsfibre og 50% klorfri, nye, blegede fibre)

Omslag: 250 g Multiart Silk (klorfrit karton)

ISBN: 87-7279-275-2

Pris: 160 kr.

Fotografer: Ib Aagaard/Marinbiologisk Laboratorium, Bio/consult as,

Rasmus Ejrnæs/Danmarks Miljøundersøgelser, Erik Buchwald, Benny Gensbøl/Biofoto,

Søren Koustrup/Biofoto, Kim Lundshøj/Biodyk, Steffen Lundsten/Danmarks Miljøundersøgelser,

Ole Malling, Karsten Schnack/Biofoto, Anders Tvevad/Biofoto og Bert Wiklund.

Miljøbutikken, Læderstræde 1, København K. Telf: 33 95 40 00

samt hos boghandlere.

Bogen fås i

Forord

Hvide klitter i Vestjylland, et egekrat i Midtjylland, en lavvandet fjord med mudder- og sandbanker i Østjylland, et rev af sten gemt under havets overflade i Kattegat, en opskyllet vold af tang med planter i Roskilde Fjord og en bøgeskov med blomstrende anemoner og lærkesporer på Sjælland.

Naturtyper af vidt forskelligt udseende, størrelse og dannelse. Men fælles for dem er, at de enten er i tilbagegang, kun findes få steder eller er karakteristiske eksempler på europæisk natur. Det samme gælder for næsten 200 andre naturtyper i Europa.

Landene i EU gør nu en fælles indsats for at bevare disse mange naturtyper. Det sker ved at udpege særlige områder, hvori naturtyperne bevares. Områderne kaldes EF-habitatområder og indgår i et net af områder i hele EU. Nettet kaldes NATURA 2000 og er under opbygning.

Mange af naturtyperne er allerede beskyttede i Danmark. Men dele af den danske natur vil fremover blive bedre beskyttet gennem dette net.

Også særlige dyre- og plantearter beskyttes i NATURA 2000 områder. Men for langt de fleste af disse findes der i forvejen gode illustrationer og gode kortfattede beskrivelser. Derfor er der ikke det samme behov for at formidle ny viden om deres udseende.

Denne bog skal være med til at skabe interesse og forståelse for at bevare naturtyperne i NATURA

2000 og de bagvedliggende ideer om et netværk af områder med en bæredygtig udvikling. Gennem fotos, korte beskrivelser af naturtyperne og eksempler på forekomster i Danmark håber Skov- og Naturstyrelsen at kunne præsentere naturtyperne på en mere konkret og forståelig måde end gennem det materiale, der hidtil har været tilgængeligt for et dansk publikum. Alle fotos er fra Danmark og er eksempler på, hvordan naturtyperne kan se ud.

Bogen kan forhåbentlig bruges som et værktøj af dem, der arbejder med at bevare naturtyperne, et opslagsværk for dem, der ønsker mere biologisk viden og en inspirationskilde for dem, der ønsker at besøge de områder, hvor denne smukke og ofte særegne natur findes.

Rasmus Ejrnæs, Danmarks Miljøundersøgelser, takkes for hjælp med at beskrive naturtyperne.

*Hans Henrik Christensen,
direktør, Skov- og Naturstyrelsen*

Indhold

Forord, side 3

NATURA 2000, side 7

Beskrivelse af naturtyperne, side 8

- 1110 Sandbanker med lavvandet vedvarende dække af havvand, side 10
- 1130 Flodmundinger, side 11
- 1140 Mudder- og sandflader blottet ved ebbe, side 12
- 1150 * Kystlaguner og strandsøer, side 13
- 1160 Større lavvandede bugter og vige, side 14
- 1170 Rev, side 15
- 1180 Boblerev, side 16
- 1210 Enårig vegetation på stenede strandvolde, side 17
- 1220 Flerårig vegetation på stenede strande, side 18
- 1230 Klinter eller klipper ved kysten, side 19
- 1310 Vegetation af kveller eller andre enårige strandplanter, der koloniserer mudder og sand, side 20
- 1320 Vadegræssamfund, side 21
- 1330 Strandenge, side 22
- 2110 Forstrand og begyndende klitdannelse, side 23
- 2120 Hvide klitter og vandremiler, side 24
- 2130 * Stabile kystklitter med urteagtig vegetation (grå klit og grønsværklit), side 25
- 2140 * Kystklitter med dværgbuskvegetation (klithede), side 26
- 2160 Kystklitter med havtorn, side 27
- 2170 Kystklitter med gråris, side 28
- 2180 Kystklitter med selvsåede bestande af hjemmehørende træarter, side 29
- 2190 Fugtige klitlavninger, side 30
- 2250 * Kystklitter med enebær, side 31
- 2310 Indlandsklitter med lyng og visse, side 32
- 2320 Indlandsklitter med lyng og revling, side 32
- 2330 Indlandsklitter med åbne græsarealer med sandskæg og hvene, side 33
- 3110 Kalk- og næringsfattige søer og vandhuller (lobeliesøer), side 34
- 3130 Ret næringsfattige søer og vandhuller med små amfibiske planter ved bredden, side 35
- 3140 Kalkrige søer og vandhuller med kransnålalger, side 36
- 3150 Næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter eller store vandaks, side 37
- 3160 Brunvandede søer og vandhuller, side 38
- 3260 Vandløb med vandplanter, side 39

- 3270 *Vandløb med tidvis blottet mudder med enårige planter, side 40*
- 4010 *Våde dværgbusksamfund med klokkeløng, side 41*
- 4030 *Tørre dværgbusksamfund (heder), side 42*
- 5130 *Enebærkrat på heder, overdrev eller skrænter, side 43*
- 6120 ** Meget tør overdrevs- eller skræntvegetation på kalkholdigt sand, side 44*
- 6210 *Overdrev og krat på mere eller mindre kalkholdig bund
(* vigtige orkidélokalteter), side 45*
- 6230 ** Artsrige overdrev eller græsheder på mere eller mindre sur bund, side 46*
- 6410 *Tidvis våde enge på mager eller kalkrig bund, ofte med blåtop, side 47*
- 6430 *Bræmmer med høje urter langs vandløb eller skyggende skovbryn, side 48*
- 7110 ** Aktive højmoser, side 49*
- 7120 *Nedbrudte højmoser med mulighed for naturlig gendannelse, side 50*
- 7140 *Hængesæk og andre kærersamfund dannet flydende i vand, side 51*
- 7150 *Plantesamfund med næbfrø, soldug eller ulvefod på vådt sand
eller blottet tørv, side 52*
- 7210 ** Kalkrige moser og sumpe med hvas avneknippe, side 53*
- 7220 ** Kilder og væld med kalkholdigt (hårdt) vand, side 54*
- 7230 *Rigkær, side 55*
- 8220 *Indlandsklipper af kalkfattige bjergarter, side 56*
- 8330 *Havgrotter, der står helt eller delvis under vand, side 57*
- 9110 *Bøgeskove på morbund uden kristtorn, side 58*
- 9120 *Bøgeskove på morbund med kristtorn, side 59*
- 9130 *Bøgeskove på muldbund, side 60*
- 9150 *Bøgeskove på kalkbund, side 61*
- 9160 *Egeskove på mere eller mindre rig, ofte vandlidende jordbund, side 62*
- 9170 *Vinteregeskove i østlige (subkontinentale) egne, side 63*
- 9180 ** Blandskove med ær, ask, elm eller lind på skrånninger, side 64*
- 9190 *Stilkegeskove og krat på mager sur bund, side 65*
- 91D0 ** Skovbevoksede tørvemoser, side 66*
- 91E0 ** Elle- og askeskove ved vandløb, søer og væld, side 67*

Vejledning til identifikation af danske naturtyper på EF-habitatdirektivet, side 68

Danske og videnskabelige artsnavne på planter, side 73

Liste over naturtyper på EF-habitatdirektivets bilag I, side 78

Liste over foreslåede EF-habitatområder i Danmark, juni 1998, side 84

Litteratur og andre kilder, side 88

NATURA 2000

Denne bog beskriver de naturtyper, der indgår i de danske NATURA 2000 områder.

NATURA 2000 er navnet på et netværk af naturområder i hele EU. Områderne udpeges for at bevare naturtyper og vilde dyre- og plantearter, som er sjældne, truede eller karakteristiske for EU-landene. Naturtyperne og arterne repræsenterer vigtige, bevaringsværdige dele af europæisk natur.

Hvert enkelt EU-land vælger selv, hvordan det vil udpege og beskytte områderne, men forpligter sig til særligt at beskytte de naturtyper og arter, områderne er udpeget for. Om nødvendigt skal landene også aktivt genoprette naturtyper og levesteder for arter. NATURA 2000 områderne bliver dermed en slags kerneområder, som er et væsentligt bidrag til at bevare den biologiske mangfoldighed i Europa.

NATURA 2000 netværket består af:

- områder, der skal bevare forskellige typer af natur og bestemte dyre- og plantearter (EF-habitatområder)
- områder, der skal beskytte levesteder for bestemte fuglearter (EF-fuglebeskyttelsesområder).

Hvad har Danmark udpeget?

Denne bog beskriver de naturtyper, som vi har udpeget habitatområder for i Danmark. Udpegningen af habitatområder er sket på baggrund af habitatdirektivet fra 1992. De naturtyper, vi skal beskytte, fremgår af direktivets bilag I. Her findes næsten 200 naturtyper, og over 50 af disse forekommer i Danmark.

Danmark har i 1998 efter reglerne i direktivet afleveret et samlet nationalt forslag til habitatområder til Europa-Kommissionen i Bruxelles. Forslaget er blevet til efter en lang proces med høring af myndigheder, organisationer og offentligheden i øvrigt. Forslaget omfatter 194 områder med et samlet areal på godt 10.000 km². 72 % er hav, 28 % er land. Områderne på land udgør ca. 6 % af Danmarks landareal.

Det danske forslag vil efter en nærmere vurde-

ring i EU blive revideret og derefter indgå i en fællesskabsliste over områder, der samlet vil udgøre NATURA 2000 netværket. Der kan ske ændringer i forslaget på grund af ny viden og forståelse af, hvordan man definerer visse naturtyper.

Den endelige udpegningsproces sker i samarbejde mellem Europa-Kommissionen og medlemslandene i EU. Herefter får landene nogle år til at indføre den nødvendige overvågning og beskyttelse af områderne i form af lovgivning, planer, aftaler om pleje af naturen med lokale ejere eller andre foranstaltninger.

Du kan hente opdaterede oplysninger om områder og udpegningsgrundlag på Skov- og Naturstyrelsens NATURA 2000 hjemmeside på adressen: <http://natura2000.sns.dk>.

NATURA 2000 og dansk natur

NATURA 2000 er en vigtig nyskabelse for at bevare naturen i Europa.

Selvom NATURA 2000 områderne omfatter vigtige dele af den danske natur, er det vigtigt at holde sig for øje, at nettet af bevaringsområder ikke dækker hele den danske mangfoldighed af natur. Det omfatter f.eks. ikke visse typer af enge og naturskove, som er bevaringsværdige og truede naturtyper her i landet. Derfor skal NATURA 2000 ses som et supplement til den eksisterende beskyttelse af den danske natur.

Beskrivelse af naturtyperne

Populært dansk navn

* angiver at naturtypen er prioriteret

NATURA 2000 kode på EF-habitatdirektivets bilag I
samt officielt navn

(som kan være det samme som det populære navn)

* Kystlaguner og strandsøer

1150 * Kystlaguner

* angiver naturtyper,
som EU prioriterer
at beskytte

Kort
forklaring
på en
prioriteret
naturtype

Foto af naturtypen. (Nogle fotos
er ikke fra habitatområder)

Fototekst med navn på lokalitet,
eventuelt tekst om karaktertræk
eller arter

Kystlaguner på vestlige del af
Avernakø, Sydfynske Øhav.
Foto: Ole Malling.

Beskrivelse

Kystlaguner og strandsøer er områder med mere eller mindre brak vand, som er helt eller næsten helt adskilt fra havet af f.eks. sandbanker, rullesten eller klipper. Saltholdigheden varierer temmelig meget afhængig af nedbør, fordampning og tilførsel af havvand under storme, tilfældige vinteroversvømmelser eller tidevandsskift. Kystlaguner kan være bevoksede, men kan også være helt uden vegetation, ligesom arealet kan vokse betydeligt under oversvømmelser.

Typiske arter

Floraen kan mangle f. eks. på grund af forurening, men rummer ofte en eller flere af følgende arter: Vandstjernearter, kransnålealger, lav kogleaks, børstebladet vandaks, strandvandranunkel eller alm. havgræs. I

smålaguner og strandsøer kan der endvidere findes korsandemad, tagrør, vandaksarter, krebsklo, dunhammerarter eller stor najade. Faunaen kan i visse områder rumme interessante arter af polyptyd, børsteorme, hjuldyr, bløddyr, krebsdyr eller fisk.

Udbredelse

Naturtypen findes adskillige steder i Danmark langs kyster, hvor havet aflejrer materiale, der lukker områder med mere stillestående vand. Eksempler på kystlaguner er Nissum Fjord i Vestjylland, Bøjden Nor på Sydfyn og Saltbæk Vig i Vestsjælland. Men også små vandsamlinger og søer afskåret fra havet f.eks. strandsøer på Saltholm og på andre strandenge hører ind under naturtypen.

Plantearter, typiske for naturtypen
(eventuelt også dyrearter)

Angivelse af, hvor naturtypen
findes i Danmark

Beskrivelser af naturtyperne i denne bog tager deres udgangspunkt i Europa-Kommissionens manual "Interpretation Manual of European Union Habitats". Manualen definerer og beskriver hver enkelt naturtype på habitatdirektivets bilag I. Denne bog handler om de af naturtyperne, der findes i Danmark og beskriver dem mere populært, end manualen gør.

Baggrunden

Europa-Kommissionens manual "Interpretation Manual of European Union Habitats" bygger på et system, der beskriver og klassificerer samtlige naturtyper i Europa. Systemet kaldes CORINE Biotopes (COOrdination of INformation on the Environment). Ved hjælp af det kan ethvert mindre stykke natur i Europa henføres til en og kun en naturtype.

I habitatdirektivet er udvalgt et mindre antal CORINE naturtyper, som anses for truede eller beskyttelseskrævende. Manualen beskriver disse naturtyper med udgangspunkt i CORINE og med mange henvisninger til litteratur. Den er et stykke værktøj, der kan identificere naturtyperne, og som derfor kan bruges til at registrere, hvor naturtyperne forekommer.

Manualen findes i en uofficiel dansk oversættelse fra 1999 "Fortolkningsmanual til danske naturtyper omfattet af EF-habitatdirektivets bilag I". Den omfatter kun de naturtyper, der i 1998 var udpeget EF-habitatområder for i Danmark.

Når man skal identificere og afgrænse en naturtype, er det nødvendigt både at hente oplysninger i

CORINE systemet og i manualen. Manualen går nemlig ikke tilstrækkeligt ind på grænsetilfældene på de CORINE naturtyper, som ikke omfattes af EF-habitatdirektivet. En del af formålet med bogen her er at gøre det lettere at forstå, hvad naturtyperne omfatter.

Det er vigtigt at understrege, at der godt kan identificeres en naturtype, selv om der ikke findes de typiske arter, som nævnes i bogen. Arterne er eksempler og i visse tilfælde så sjældne, at få eller ingen af dem vil forekomme, selvom naturtypen er tilstede.

For vandløb og skove er det ifølge EF-habitatdirektivets bilag I kun lokaliteter, som er naturlige eller delvis naturlige, der omfattes. Det betyder, at der ikke skal udpeges vandløb, som helt har mistet deres naturlige dynamik eller er stærkt forurenet. Tilsvarende er plantet skov (kulturskov eller plantage) normalt ikke en NATURA 2000 naturtype. Dog kan kulturskov, som er gammel og særligt naturvenligt drevet gennem lang tid, være omfattet, hvis der lever arter i den, som er med på EF-habitatdirektivets bilag.

Sandbanker

med lavvandet vedvarende dække af havvand

1110 Sandbanker med lavvandet vedvarende dække af havvand

En tidligere sandbanke, som nu rager op over vandet og er blevet til en ø. Nibe Bredning, Limfjorden. Foto: Bert Wiklund.

Sandbanker, som konstant er dækket af vand på dybder ned til 20 meter. De er hævet over den omgivende bund, så der opstår en banke. De kan være uden bevoksning eller bevokset med ålegræs. Sandbanker kan træffes tæt på kysten i forbindelse med f.eks. revledannelser eller som mere permanente banker længere fra kysten.

Typiske arter

Ålegræs, samt i de indre farvande desuden børstebladet vandaks, langstillet havgræs og kransnålalger.

Naturtypen er en vigtig overvintringsplads for mange arter af fugle som f.eks. lommer og sortænder og bruges også af sæler.

Udbredelse

Naturtypen forekommer almindeligt i de danske farvande, bl.a. syd for Læsø og omkring Vejro i Kattegat, ud for Vadehavet, syd for Amager og langs sydkysten af Lolland.

Flodmundinger

1130 Flodmundinger

Skjern Å's udløb i Ringkøbing Fjord, Vestjylland. Foto: Bert Wiklund.

Flodmundinger omfatter de nedre, udvidede dele af floder eller som i Danmark de udvidede udmundinger af store åer. Det er indskæringer i kysten, hvor påvirkningen af ferskvand er stor, ligesom flodmundingerne generelt er påvirket af tidevand undtagen omkring Østersøen og de indre danske farvande. Opblandingen af ferskvand og saltvand og nedsat strømhastighed i ly af udmundingen fører til aflejring af fine ler- og sandpartikler, som ofte danner udstrakte mudder- og sandflader, der er blottede ved ebbe. Aflejringerne kan føre til dannelse af delta.

Typiske arter

Bundfæstede alger og bevoksninger med ålegræs med f.eks. dværgbændeltang. I flodmundinger med

brakvandsvegetation findes alm. havgræs og vadegræs, og i flodmundinger omkring Østersøen forekommer både ferskvands- og brakvandsarter, f.eks. arter af kogleaks, star, tusindblad, vandaks og tagrør. Det bundlevende dyreliv udgøres af bl.a. krebsdyr, muslinger og snegle. Naturtypen udgør vigtige fødeområder for mange fuglearter.

Udbredelse

Naturtypen forekommer enkelte steder i Danmark, f.eks. dele af Randers Fjord og Flasken ved Reersø i Vestsjælland.

Mudder- og sandflader blottet ved ebbe

1140 Mudder- og sandflader der er blottet ved ebbe

Mudder- og sandflader, som er tørlagt ved ebbe. Naturtypen mangler landplanter, men ofte er der store mængder af mikroskopiske blågrønalger og kiselalger. Stedvis kan der forekomme ålegræs. Naturtypen er af stor betydning for ande- og vadefugle, som søger føde her.

Typiske arter

Fladerne rummer ofte rige samfund af hvirvelløse dyr som muslinger, sandorme, snegle og krebsdyr.

Udbredelse

Naturtypen findes spredt langs de indre danske kyster, men forekommer i sin største udstrækning og mest udviklet i Vadehavet. Andre eksempler på naturtypen findes syd for Læsø, i Mariager Fjord i Østjylland og langs sydkysten af Lolland.

Sandormehobe ved ebbe. Harre Vig, Limfjorden. Foto: Bert Wiklund.

* Kystlaguner og strandsøer

1150 * Kystlaguner

* angiver naturtyper, som EU prioriterer at beskytte.

*Kystlaguner på vestlige del af Avenakø, Sydfynske Øhav.
Foto: Ole Malling.*

Kystlaguner og strandsøer er områder med mere eller mindre brakt vand, som er helt eller næsten helt adskilt fra havet af f.eks. sandbanker, rullesten eller klipper. Saltholdigheden varierer temmelig meget afhængig af nedbør, fordampning og tilførsel af havvand under storme, tilfældige vinteroversvømmelser eller tidevandsskift. Kystlaguner kan være bevoksede, men kan også være helt uden vegetation, ligesom arealet kan vokse betydeligt under oversvømmelser.

Typiske arter

Floraen kan mangle f.eks. på grund af forurening, men rummer ofte en eller flere af følgende arter: Vandstjernearter, kransnålalger, lav kogleaks, børstebladet vandaks, strandvandranunkel eller alm. havgræs. I smålaguner og strandsøer kan der endvidere findes korsandemad, tagrør, vandaksarter, krebseklo, dunhammerarter eller stor najade. Faunaen kan i

visse områder rumme interessante arter af polypper, børsteorme, hjuldyr, bløddyr, krebsdyr eller fisk.

Udbredelse

Naturtypen findes adskillige steder i Danmark langs kyster, hvor havet aflejrer materiale, der lukker områder med mere stillestående vand. Eksempler på kystlaguner er Nissum Fjord i Vestjylland, Bøjden Nor på Sydfyn og Saltbæk Vig i Vestsjælland. Men også små vandsamlinger og søer afskåret fra havet f.eks. strandsøer på Saltholm og på andre strandenge hører ind under naturtypen.

Større lavvandede bugter og vige

1160 Større lavvandede bugter og vige

*Horsens Fjord, Østjylland, set fra Alrø. I baggrunden ses knopsvaner.
Foto: Bert Wiklund.*

Store indskæringer i kysten, hvor påvirkningen af ferskvand er begrænset i modsætning til naturtypen flodmundinger. Bølgepåvirkningen er begrænset i forhold til det åbne hav. Havbunden består ofte af meget forskellige aflejringer og substrater, og de forskellige bundlevende plante- og dyresamfund forekommer i veludviklede zoner med mange arter.

Typiske arter

Arter af bændeltang og vandaks, alm. havgræs og bundlevende eller bundfæstede alger. For dyrenes

vedkommende kan nævnes bundlevende samfund af muslinger, børsteorme, snegle og krebsdyr.

Udbredelse

Naturtypen findes i store dele af de indre danske farvande, idet disse generelt er lavvandede set i international sammenhæng. Eksempler på naturtypen er Limfjorden, Mariager Fjord i Østjylland, Stavns Fjord på Samsø og Sejerø Bugt i Vestsjælland.

Rev

1170 Rev

*Blåmuslinger og søstjerner.
Schultz Grund, et stenrev øst for Djursland,
Østjylland.
Foto: Steffen Lundsten, Danmarks
Miljøundersøgelser.*

*Tandtang på sten dækket af koralskorpealge.
Kims Ryg, et stenrev i det nordlige Kattegat.
Foto: Kim Lundshøj, Biodyk.*

Rev er områder, hvor havbunden rager op og har stenet eller anden hård bund. Revet kan eventuelt være blottet ved ebbe. Fra havbunden og opefter indeholder revene ofte en ubrudt lagdeling af forskellige dyre- og plantesamfund. Det giver de enkelte rev en stor rigdom af dyr og planter, som ofte er helt forskellig fra andre, selv nærtliggende rev. Det er især den faldende saltholdighed ned gennem de danske farvande fra Kattegat gennem bæltterne til Østersøen omkring Bornholm, der er årsag til, at dyre- og plantelivet er meget forskelligt fra rev til rev.

Typiske arter

Rødalger, grønalger og brunalger, bl. a. blæretang. Blæretang findes på dybder fra 0,5 til 6 m, og herun-

der findes en zone med rødalger på dybder fra omkring 5 til 10 m. Af dyr kan nævnes arter af muslinger, svampe, mosdyr og rurer.

Udbredelse

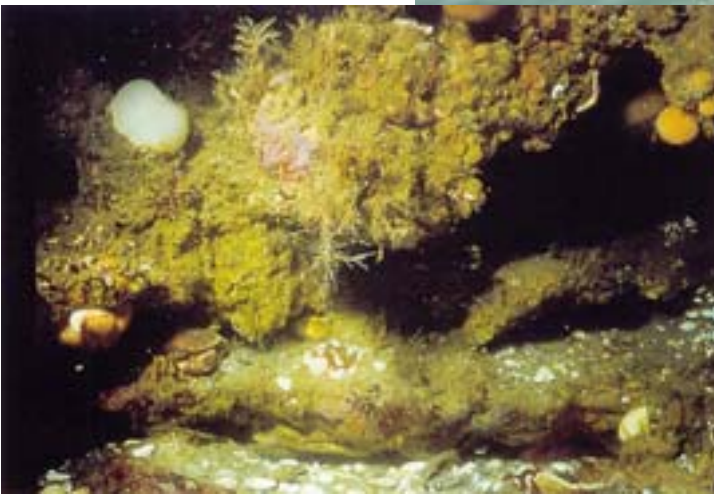
I de indre danske farvande findes en lang række stenrev fra det nordlige Kattegat ned gennem bæltterne over Østersøen til Bornholm. Eksempler er Læsø Trindel i det nordlige Kattegat, Hatter Barn ved Samsø, Kirkegrund i Smålandsfarvandet nord for Lolland og rev omkring Ertholmene i Østersøen.

Boblerev

1180 Undersøiske formationer forårsaget af udstrømmende gas

Metangasser bobler op fra revet. Nordlige Kattegat. Foto: Ib Aagaard, Marinbiologisk Laboratorium.

Boblerev sydøst for Hirsholmene i det nordlige Kattegat. På billedet ses taskekrabbe, søanemone, stor søstjerne, flere arter af polyptyd og røde kalkkorpealger.

Foto: Ib Aagaard, Marinbiologisk Laboratorium.

Klipper, søjler, belægninger og plateauer under havoverfladen, som er opstået ved sammenkitning af sandsten ved hjælp af en kulstofholdig cement dannet af mikroorganismer. Naturtypen består af disse meget bemærkelsesværdige dannelser, som er fulde af små rør og huller, og som med mellemrum frigiver gasser, hovedsageligt methan. Heraf stammer navnet boblerev. Methanen kommer sandsynligvis fra mikroorganismers nedbrydning af gammelt plantemateriale. Naturtypen rummer et meget rigt dyreliv med farvestrålende organismer

Typiske arter

Svampe, herunder boresvamp, koraldyr som almindelig søanemone, stor søanemone og dødningshånd, børsteorme som trekantorm, snegle, tibenede krebsdyr som anomur og taskekrabbe og pighuder.

Udbredelse

Naturtypen findes spredt i Kattegat nord for Læsø og i den danske del af Skagerak.

Enårig vegetation på stenede strandvolde

1210 Enårig vegetation på strandvolde

Den gule blomst strandhornskulpe er en af karakterarterne for naturtypen. Kås, vestlige del af Limfjorden. Foto: Bert Wiklund.

Bevoksninger på stenede strande med enårige planter, der vokser på opskyllet materiale som tang eller grus. Opskyllet aflejres typisk som små volde og er rigt på kvælstofholdigt, organisk materiale. Visse flerårige arter hører med til plantesamfundet.

Typiske arter

Strandsennep, sodaurt, mældearter, pileurarter, hestetunge, alm. kvik, gåsepotentil, strandhornskulpe og strandmandstro.

Udbredelse

Naturtypen findes almindeligt langs kyster i de indre danske farvande, som er udsat for en vis bølgepåvirkning fra havet. Eksempler på naturtypen findes ved Kås Hoved og Røjensø Odde i Limfjorden, på Læsø, langs Stavns Fjord på Samsø og langs Roskilde Fjord.

Flerårig vegetation på stenede strande

1220 Flerårig vegetation på stenede strande

*Stenstrand med forskellig vegetation. I forgrunden ses strandkål. Fyns Hoved, Nordfyn.
Foto: Bert Wiklund.*

Naturtypen består af flerårig vegetation på stenede strande, inklusive disses øvre dele, som i visse tilfælde kan udgøre ret store komplekser af gamle strandvolde. Dele af dem kan være domineret af laver og mosser. På store, gamle strandvoldssystemer kan der efterhånden udvikles strandoverdrev, hede og kratvegetation.

Typiske arter

Strandkål, strandarve, marehalm, strand-fladbælg, alm. kvik, alm. røllike, strand-bede og strandlimurt.

Udbredelse

Kyster langs Kattegat, bælterne og Østersøen. Eksempler på naturtypen findes ved Kås Hoved og Røjensø Odde i Limfjorden, Helgenæs på Djursland, Stavns Fjord på Samsø og på Ulvshale på Møn.

Klinter eller klipper ved kysten

1230 Klinter med vegetation langs de atlantiske kyster og Østersøkysterne

Moræneklint med rigt blomstrende vegetation. Åkrog Bugt, Sydvestfyn. Foto: Bert Wiklund.

Granitklipper. Nordvestkysten, Bornholm. Foto: Søren Koustrup, Biofoto.

Klinter og klipper ved havet eller ganske tæt herpå. Vegetationen er mere eller mindre påvirket af beliggenheden ved kysten, f.eks. forekommer her salttålende arter. Plantesamfundene og den del, de dækker af naturtypen, er meget forskellige fra sted til sted. Forskellene skyldes graden af eksponering mod havet, geologien, klinten eller klippens form, egnen, og om arealerne har været udnyttet af mennesker. Typisk er der en zonerings af plantesamfund fra havet og indefter. De stejleste skråninger nærmest havet kan være uden vegetation eller blot med laver og mosser. På toppen og på mere beskyttede dele af skråningerne findes partier med græs og urter. Længere inde i land og på mere beskyttede lokaliteter går plantesamfundene gradvist over i en blanding af mere eller mindre kystpåvirkede varianter af hede og overdrev eller i samfund med høje urter, krat eller skov. Disse varianter medregnes til naturtypen, så længe de vokser på klinter eller klipper ved kysten og ikke mere præcist kan henføres til en anden af habitatdirektivets naturtyper.

Typiske arter

Engelskgræs, hindbægerarter, strandlimurt, lægekogleare, strandvejbred, rød svingel, vild gulerod, strandkamille, skotsk lostilk, firehannet hønsetarm og hedelyng.

Udbredelse

Klinter findes mange steder i det danske kystlandskab i meget forskellig udformning, mens klipper næsten kun findes på Bornholm. Eksempler på naturtypen er Rubjerg Knude i Nordvestjylland, Ristinge Klint på Langeland, Gilbjerg Hoved i Nordsjælland, Møns Klint og Hammerknuden på Bornholm.

Vegetation af kveller eller andre enårige strandplanter, der koloniserer mudder og sand

1310 Vegetation af *Salicornia* og andre enårige plantearter, der koloniserer mudder og sand

*Vade med kveller. Nissum Fjord, Vestjylland.
Foto: Bert Wiklund.*

Vegetation, der primært består af enårige strandplanter, som koloniserer mudder- eller sandflader ved kysten. En vigtig del af denne naturtype udgøres af kvellervade, men også saltpander og andre arealer med pionervegetation af enårige planter som strandgåsefod eller strandfirling indgår.

Typiske arter

Kveller, strandgåsefod, strandfirling, knundefirling, dansk kokleare, smalbladet hareøre, spidshale og kødet hindeknæ.

Udbredelse

Naturtypen findes pletvis langs dele af de danske kyster, men kun i Vadehavet findes den i mere sammenhængende udstrækning. Den forekommer oftest i eller ved strandenge. Andre eksempler på naturtypen findes på Rønnerne på Læsø, i Mariager Fjord i Østjylland, på Saltholm og i Nakskov Fjord på Lolland.

Vadegræssamfund

1320 Spartina-flader (*Spartinion maritimae*)

Mosaik af kveller- og vadegræssamfund (naturtype 1310 og 1320).

Vade ved Låningsvejen mellem fastlandet og Mandø, Sydvestjylland. Foto: Bert Wiklund.

Flerårig græsvegetation bestående af pionergræsset vadegræs, som kan kolonisere mudderflader ved kyster med høj saltholdighed. Da vadegræs er indført her i landet og ikke er oprindeligt forekommende, har Danmark ikke de samme forpligtigelser til at beskytte naturtypen, som det har for de øvrige naturtyper. Vadegræs fortrænger flere steder den naturligt forekommende kveller.

Udbredelse

Vadegræs findes især i Vadehavet, men kan f.eks. også findes i Mariager Fjord i Østjylland.

Typiske arter

Vadegræs.

Strandenge

1330 Atlanterhavs-strandeng (*Glauco-Puccinellietalia maritimae*)

*Strandeng. Alrø, Horsens Fjord, Østjylland.
Foto: Bert Wiklund.*

*Vegetation på strandeng. Alrø, Horsens Fjord,
Østjylland. Foto: Bert Wiklund.*

Strandenge omfatter plantesamfund, som jævnligt oversvømmes af havet, f. eks. ved vinterstorme. De har en vegetation af salttålede græsser og urter. Naturtypen omfatter mange undertyper, f.eks. strandsump. Naturtypen findes langs kyster, der er beskyttet mod væsentlig bølgepåvirkning og deraf følgende erosion.

Typiske arter

Harril, krybhvene, rød svingel, strandannelgræs, strandmalurt, alm. kvik, stiv kvik, engelskgræs, kø-

det hindeknæ, rødbrun kogleaks, slap annelgræs, spydmælde, kilebægerarter, strandasters, strandbede, strandgåsefod, strandkamille, strandmælde, sandkryb, strandrehage, strandvejbred, sumpstråarter, udspilet star og udspærret annelgræs.

Udbredelse

Strandenge findes især ved fjorde og vige samt langs kyster med lavvandede områder. Store, veludviklede strandenge findes i Vadehavet, Limfjorden, Isefjord og langs dele af Lollands kyster.

Forstrand og begyndende klitdannelser

2110 Begyndende klitdannelser

Klit under dannelse. Bevoksning af hjælme binder sandet. Nymindegab, Vestjylland.

Foto: Bert Wiklund.

De første stadier i dannelse af klitter. Naturtypen består typisk af vindribber, strandvolde, hævede sandflader på den øvre strand eller forklitter ved foden af de høje klitter.

Typiske arter

Strandkvik, marehalm, strandarve, sand-hjælme og Østersøhjælme.

Udbredelse

Naturtypen findes langs kyster, der i særlig grad er udsat for havets og vindens kræfter. Den findes især langs Jyllands nord- og vestkyst, Læsø, Anholt, Vadehavsoerne, Nordsjællands kyst og Bornholms sydkyst.

Hvide klitter og vandremiler

2120 Sandklitter i kystbæltet med *Ammophila arenaria* (hvid klit)

Hvide klitter ved Nymindegab, Vestjylland. I baggrunden forstrand (naturtype 2110).

Foto: Bert Wiklund.

Klitter, hvorfra der fortsat sker en flygning af sand på grund af et sparsomt dække af vegetation.

Ofte er det de yderste rækker af klitter langs kysterne med en typisk bevoksning af hjælme eller marehalm, men også de vandremiler, der udgår herfra, hører ind under naturtypen. Den konstante sandflugt fører til, at der aflejres sandtunger i læsiden, som gør klitten lys at se på og giver den navnet den hvide klit.

Typiske arter

Sandhjælme, strandmandstro, strandsnerle og marehalm.

Udbredelse

Naturtypen findes langs kyster, der i særlig grad er udsat for havets og vindens kræfter og ses derfor især langs Jyllands nord- og vestkyst, Læsø, Anholt, Vadehavsøerne, Nordsjællands kyst og Bornholms sydkyst.

* Stabile kystklitter med urteagtig vegetation (grå klit og grønsværklit)

* angiver naturtyper,
som EU prioriterer
at beskytte.

2130 * Stabile kystklitter med urtevegetation (grå klit)

Grønsværklit med kødkvæg. Skallerup Klit, Nordvestjylland. Foto: Bert Wiklund.

Vegetation i grå klit med gul snerre. Fanø. Foto: Bert Wiklund.

Stabile klitter bag den hvide klit, som har et mere eller mindre lukket dække af græsser og urter, ofte med partier af enårige arter, mosser og laver. Kalkindholdet i jorden kan variere meget, alt efter alder og udvaskning af klitterne. Naturtypen omfatter både grå klit og grønsværklit og kan indgå i mosaikvegetationer med andre klittyper, bl.a. krat i klitter og fugtige klitlavninger. Grønsværklitten er ikke så udvasket og sur som den grå klit og har det højeste antal arter.

Typiske arter

Tidlig dværgbunke, blød hejre, sandstar, hønsetarmarter, sandskæg, hejrenæb, gul snerre, bredbægret ensian, klitkambunke, bakkeforglemmevej, markkrageklo, sand-rottehale, alm. mælkeurt, klitlimurt, klitstedmoderblomst, smalbladet høgeurt, alm. kongepen, hundevioli, blåmunke, fåre-svingel, rød svingel, smalbladet timian, bidende stenurt, blodrød storkenæb, blød storkenæb, alm. kællingetand, velugtende gulaks, markbynke, alm. pimpinelle, eng-rapgræs, engelskgræs og visse arter af mos og laver.

Udbredelse

Hovedudbredelsen findes langs den jyske vestkyst. Eksempler på naturtypen findes ved Svinkløv og Grønne Strand i Nordvestjylland, Hanstholm Reservatet i Thy, Tisvilde i Nordsjælland og på Dueodde på Bornholm.

* Kystklitter med dværgbuskvegetation (klithede)

* angiver naturtyper,
som EU prioriterer
at beskytte.

2140 * Stabile kalkfattige klitter med *Empetrum nigrum*

Klithede, Nymindegab, Vestjylland. Foto: Bert Wiklund.

Vegetationen er domineret af revling, lyng eller andre dværgbuske på gamle kystklitter. Ofte er klitterne lave og jævne. Sandet er kalkfattigt grundet lang tids udvaskning.

Typiske arter

Sandstar, revling, farvevise, klitvintergrøn, hede-lyng, klokkelyng, alm. engelsød, alm. kællingetand, bølget bunke, sandhjælme, smalbladet høgeurt, cypresmos, kostkløvtand og trind fyrremos.

Udbredelse

Naturtypen findes hovedsageligt langs Jyllands nord- og vestkyst. Eksempler på naturtypen findes på Skagen, Hulsig Hede syd for Skagen, Læsø og Hanstholm Reservatet.

Kystklitter med havtorn

2160 Klitter med *Hippophaë rhamnoides*

Klitlandskab med spredt bevoksning af havtorn. Tranum Strand, Nordvestjylland.

Foto: Bert Wiklund.

Kystklitter med krat eller mange buske af havtorn, ofte ledsaget af andre buske som hyld og gråris. Store sammenhængende krat af havtorn findes på steder, hvor sandet er særligt kalkrigt og kan her nå en højde på 1-2 m.

Typiske arter

Havtorn.

Udbredelse

Naturtypen findes især langs vestkysten af Nordjylland. Desuden findes den langs den øvrige jyske vestkyst, langs Limfjorden og på Møn.

Kystklitter med gråris

2170 Klitter med *Salix repens* ssp. *argentea* (*Salicion arenariae*)

Buskads af gråris. Holmsland Klit, Vestjylland. Foto: Bert Wiklund.

Kystklitter eller klitlavninger med krat
Keller mange buske af gråris. Naturtypen findes
ofte tæt blandet med andre klittyper f.eks. krat af
havtorn eller grønsværklit.

Typiske arter

Gråris.

Udbredelse

Naturtypen forekommer spredt og findes især langs
vestkysten af Nordjylland og på Anholt.

Kystklitter med selvsåede bestande af hjemmehørende træarter

2180 Skovbevoksede klitter

i den atlantiske, kontinentale og boreale region

Skov med eg, birk og røn på klit. Blåbjerg Klitplantage, Vestjylland. Foto: Bert Wiklund.

Kystklitter med selvsåede bevoksninger af træarter, som kan danne skov. Træarterne skal være hjemmehørende i Danmark, inklusive skovfyr. Træerne kan vokse på klitten, i fugtige klitlavninger eller være mere eller mindre dækket af klitsand. Ung skov under opvækst og kratagtig skov af f. eks. eg, birk eller asp hører med til naturtypen.

Typiske arter

Artssammensætningen er meget variabel og afhængig af lokale forhold.

Udbredelse

Eksempler på naturtypen er løvklitterne med egekrat i Kærgård Klitplantage og Blåbjerg Egekrat i Vestjylland, ligesom der findes store arealer med birk i Læsø Klitplantage.

Fugtige klitlavninger

2190 Fugtige klitlavninger

Klitsø. Vandplasken ved Kærsgård Strand, Nordvestjylland. Foto: Bert Wiklund.

Fugtige eller vanddækkede klitlavninger rummer mange plantearter. Naturtypen er meget varieret og særegen og omfatter en række forskellige undertyper såsom klitsøer, rørsumpe i klitlavninger, fugtige græs- og sivbevoksede områder og kær. Naturtypen trues, når grundvandstanden sænkes. Krat af gråris betragtes som en selvstændig naturtype (naturtype 2170), selvom de også findes i klitlavninger.

Typiske arter

- I klitsøer vandplanter som kransnålalger, hestehale og vandaks.
- I rørsump tagrør, strandkogleaks og andre store halvgræsser.
- I klitlavninger på fugtigt sand tudsesiv, tusindgyldenarter, søpryd og vandnavle.
- I kær rig- og fattigkærarter og græsser samt gråris og evt. rosmarinpil.
- I lidt tørrere klitlavninger diverse eng- og overdrevsarter samt gråris.

Udbredelse

Naturtypen findes hovedsageligt i klitområder langs den jyske vestkyst. Eksempler på naturtypen findes ved Skagen, Vandplasken i Nordvestjylland, Hanstholm Reservatet i Thy og på Fanø.

* Kystklitter med enebær

2250 * Kystklitter med *Juniperus* spp.

* angiver naturtyper,
som EU prioriterer
at beskytte.

Klitlandskab med større sammenhængende bevoxsninger af ene. Tranum Strand, Nordvestjylland. Foto: Bert Wiklund.

Kystklitter med krat eller mange buske af enebær.

Typiske arter

Ene.

Udbredelse

Naturtypen forekommer spredt på mindre arealer, hyppigst i Vest- og Nordjylland. Eksempler på naturtypen findes ved Vandplasken, Skallerup Klit og Rødhus Klit i Nordvestjylland.

Klitter ved Kærsgård Strand, Nordvestjylland med klit domineret af ene. Foto: Bert Wiklund.

Indlandsklitter med lyng og visse

2310 Klithede med

Calluna og *Genista*

Blomstrende visse omgivet af lyng. Harrild Hede, Midtjylland. Foto: Bert Wiklund.

Indlandsklitter med hedevegetation af henholdsvis lyng og visse (naturtype 2310) eller lyng og revling (naturtype 2320). Klitterne består af flyvesand, som ikke stammer fra havet, men derimod fra istidsaflejringer. Derfor har disse naturtyper en anderledes vegetation end den, man finder i kystklitter. Sandbunden er meget næringsfattig, sur og udvasket. De varme og tørre forhold er fordelagtige for en del særlige organismer.

De to naturtyper er meget nærtstående. De kan ofte kun adskilles, når der ses på ret små arealer, hvor forekomst af henholdsvis visse og/eller revling afgør, om det er den ene eller anden naturtype. Ofte findes både visse og revling i samme område og dermed begge plantesamfund.

Indlandsklitter med lyng og revling

2320 Klithede med

Calluna og *Empetrum nigrum*

Flyvesand med lyng og revling. Harrild Hede, Midtjylland. Foto: Bert Wiklund.

Typiske arter

Hedelyng, engelsk visse, håret visse og revling.

Udbredelse

Naturtyperne hører til istidens udvaskningsletter omkring Nordsøen og Østersøen, men findes kun få steder i Danmark, især i Jylland. Eksempler på naturtypen findes på Borris Hede i Vestjylland og på Sepstrup Sande og Randbøl Hede i Midtjylland.

Indlandsklitter med åbne græsarealer med sandskæg og hvene

2330 Indlandsklitter med åbne *Corynephorus* og *Agrostis* græsarealer

Spredt bevoksning af sandskæg mellem nøgne sandpartier på hedebakke. Galgebakke, Bredlund Plantage, Midtjylland. Foto: Bert Wiklund.

Åbne græs- eller urtebevoksninger på klitter, hvor sandet er omlejret fra smeltevands-aflejringer. Naturtypen er ofte artsfattig og indeholder mange enårige arter.

Typiske arter

Sandskæg, sandstar, hvenearter, vårspergel, flipkrave og laver (*Cladonia* og *Cetraria*).

Udbredelse

Naturtypen findes pletvis på de jyske indsander. Eksempler på naturtypen findes på Borris Hede i Vestjylland og på Sepstrup Sande og Randbøl Hede i Midtjylland.

Kalk- og næringsfattige søer og vandhuller (lobeliesøer)

3110 Oligotrofe søer og vandhuller med meget lavt mineralindhold på sandet jordbund (*Littorelletalia uniflorae*)

Søer og vandhuller, som er næringsfattige og med lavt kalkindhold, så der er grundlag for en særlig flora af vandplanter. De har ofte en zoneopdelte vegetation af flerårige vandplanter og såkaldte amfibiske planter (planter, som findes både på land og i vand). Lobeliesøen med strandbo, tvepipet lobelie og på lidt dybere vand brasenføde er det klassiske eksempel på typen. Naturtypen findes på heder, i klitter eller omgivet af skov.

Typiske arter

Sortgrøn brasenføde, strandbo, tvepipet lobelie, aflangbladet vandaks, fin bunke, gulgrøn brasenføde, liden siv, pilledrager, sylblad og vandranke.

Hampen Sø, Midtjylland med tvepipet lobelie i forgrunden. Foto: Bert Wiklund.

Udbredelse

Naturtypen findes overvejende i Nord-, Vest- og Midtjylland. Eksempler på naturtypen er Madum Sø i Himmerland, Skørsø i Vestjylland og Tingdalsøerne i Midtjylland.

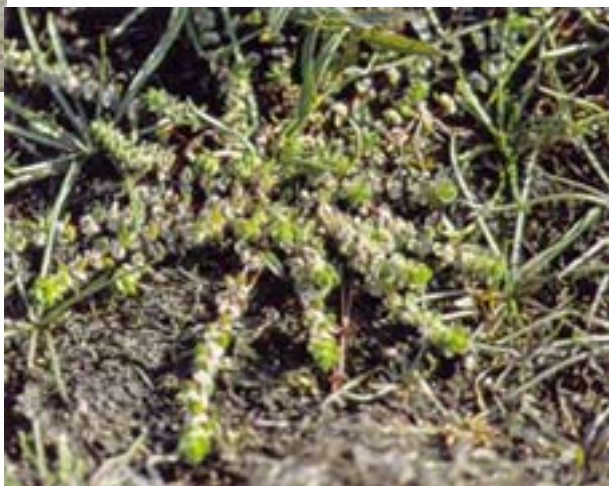
Ret næringsfattige søer og vandhuller med små amfibiske planter ved bredden

3130 Oligotrofe til mesotrofe søer og vandhuller med vegetation af typen *Littorelletea uniflorae* eller *Isoeto-Nanojuncetea*

Udtørret bred af næringsfattig sø i Ringgive Kommuneplantage nord for Billund, Midtjylland.

Foto: Bio/consult as.

Nærbillede af bruskbæger, som vokser på den udtørrede bred af søen.

Foto: Bio/consult as.

Søer og vandhuller, hvor der vokser små amfibiske planter på lavt vand eller på tidvis udtørret bund, f.eks. strandbo, tudsesev eller vandnavle. Søerne har ret næringsfattigt vand og kan være små og periodevis udtørrede.

Typiske arter

Strandbo, vandranke, aflangbladet vandaks, pilledrager, liden siv, nålesumpstrå, spæd pindsvineknop, bækarvearter, brun fladaks, dyndurt, børstekogleaks, tudsesev og liden tusindgylden.

Udbredelse

Naturtypens udbredelse i Danmark er ikke særlig godt kendt. Den kan forekomme med små arealer i form af vandhuller i næringsfattige miljøer som heder og plantager, f.eks. voksestedet for bruskbæger i Ringgive Kommuneplantage (se foto). Visse steder vil naturtypen kunne træffes ved bredden af lobeliesøer (naturtype 3110), kransnålalgesøer (naturtype 3140) eller andre søtyper.

Kalkrige søer og vandhuller med kransnålalger

3140 Kalkrige oligo-mesotrofe søer og vandhuller med bundfæstet vegetation i form af *Chara* spp.

Nors Sø, Nordvestjylland. Den hvide kalkholdige søbund ses i forgrunden. I søen vokser mange arter af kransnålalger. Foto: Bert Wiklund.

Søer og vandhuller, hvor der vokser kransnålalger på bunden. Søerne er ikke eller kun lidt forurenede og har kalkrigt vand. Ofte ledsages kransnålalgerne af en række andre arter af vandplanter. Ved forurening kan mængden af kransnålalger blive stærkt reduceret.

Typiske arter

Kransnålalger (*Chara* spp. og *Nitella* spp.).

Udbredelse

Naturtypen forekommer spredt, men i ringe udstrækning over store dele af landet, da mange tidligere forekomster er udryddet af forurening. Eksempler på naturtypen er Nors Sø i Thy, Nipgård Sø i Midtjylland, Tissø i Vestsjælland og Gentofte Sø ved København.

Næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter eller store vandaks

3150 Naturligt eutrofe søer og vandhuller med vegetation af typen

Magnopotamion eller *Hydrocharition*

Kulsø ved Skjernå, Midtjylland. I søen vokser bl. a. hjertebladet vandaks, som dog ikke ses på billedet.

Foto: Bert Wiklund.

Mere eller mindre næringsrige søer og vandhuller, hvor der enten findes fritflydende vandplanter eller visse store arter af vandaks. Vandet kan være rent og klart, men er i mange søer blevet mere eller mindre grumset og uigennemsigtigt grundet tilførsel af næringsstoffer.

Typiske arter

Andemad, krebseklo, almindelig blærerod, slank blærerod, frøbid og levermosser som svømmende stjerneløv. På dybere, åbent vand glinsende vandaks, hjertebladet vandaks og langbladet vandaks.

Udbredelse

De fleste danske småsøer og vandhuller hører til denne søtype, mens mange af de større søer har mistet deres vandplanter grundet for kraftig forurening i form af eutrofiering. Naturtypen findes almindeligt over det meste af landet. Eksempler på naturtypen er Stubbe Sø på Djursland, Kulsø i Midtjylland, Furesø i Nordsjælland og Maribosøerne på Lolland.

Brunvandede søer og vandhuller

3160 Naturligt dystrofe søer og vandhuller

Hundsø er en brunvandet sø. Velling Skov, Midtjylland. Foto: Bert Wiklund.

Søer og vandhuller med brunligt vand. Farven skyldes et højt indhold af tørv eller humusstoffer. Naturtypen er ofte meget survandet med pH 3-6, men findes også i en form med mere kalkrigt vand. De brunvandede søer findes ofte på tørvejord i moser eller på heder og kan naturligt udvikle sig mod højmoser.

Typiske arter

Arter af tørvemos, brun næbfrø, hvid næbfrø, liden blærerod og spæd pindsvineknop. Af dyrearter findes guldsmede og vandnymfer.

Udbredelse

Naturtypen findes i mindre udstrækning spredt over landet. Eksempler på naturtypen er Store Økssø i Rold Skov i Himmerland, Langsø i Løvenholm Skov på Djursland og Bøllemose i Jægersborg Hegn i Nordsjælland.

Vandløb med vandplanter

3260 Vandløb i lavland eller bjerge med vegetation af *Ranunculion fluitantis* og *Callitricho-Batrachion*

*Omme Å med vandranunkel og pindsvineknop. Midtjylland.
Foto: Bert Wiklund.*

Vandløb med vandplanter f.eks. vandranunkel, vandstjerne eller arter af mosser eller kransnålalger.

Typiske arter

Alm. kildemos, sideskærm, tusindblad, vandaks, alm. vandranunkel, hårfliget vandranunkel, storblomstret vandranunkel, strandvandranunkel, vandkrans, vandstjerne eller kransnålalger.

Udbredelse

Naturtypen forekommer i hele landet, mest hyppigt i den vestlige del af landet. Eksempler på naturtypen er Lindenberg Å i Himmerland, Karup Å og Skjern Å i Vestjylland og Bregninge Å og Suså på Sjælland.

Vandløb med tidvis blottet mudder med enårige planter

3270 Floder med mudrede bredder

til dels med bevoksning af *Chenopodium rubri* og *Bidention*

Nikkende brøndsøl med de gule blomster er en af de enårige planter, der spirer på blottet mudder. Omme Å, Midtjylland. Foto: Bert Wiklund.

Mudrede bredder langs vandløb eller banker i vandløb, som tidvis blottes og bevokses med enårige kvælstofelskende planter som f.eks. arter af gåsefod, brøndsøl eller pileurt. En stor del af året er lokaliteterne dækket af vand eller fremstår som mudrede bredder uden planter. Først sent på sommeren udvikler plantedækket sig. Hvis årets vækstår er dårlige, udvikler vegetationen sig kun svagt eller slet ikke.

Typiske arter

Rød gåsefod, brøndsøl og bleg og knudet pileurt.

Udbredelse

Naturtypen dækker kun små arealer og vil som oftest kun dukke op i veludviklet form med års mellemrum. Udbredelsen kendes ikke, men naturtypen vil kunne findes i større eller mindre omfang i de fleste danske vandløb med partier af fint substrat (finere end sand) og svingende vandstand. F. eks. formodes den at forekomme i dele af Susåsystemet. I større vandløb er naturtypen blevet mere sjælden på grund af reguleringer og oprensninger.

Våde dværgbusksamfund med klokkelyng

4010 Nordatlantiske våde heder med *Erica tetralix*

Tuer med klokkelyng, Midtjylland. Foto: Bert Wiklund.

Vegetation domineret af dværgbuske, som trives ved fugtige forhold, f.eks. klokkelynghede og hedemose med dværgbuske. Klokkelyng dominerer oftest, gerne ledsaget af tuekogleaks og blåtop.

Typiske arter

Dværgbuske som klokkelyng, rosmarinlyng, mosebølle, hedelyng og tranebær samt tørvemosser.

Udbredelse

Naturtypen findes overvejende på sandede og tørveholdige jorder i Jylland, ofte kun som et smalt bælte omkring vandhuller, i fugtige lavninger på heden og i tilknytning til højmoser. Sænkning af grundvandet har flere steder betydet, at naturtypen er gået tilbage, og at blåtop derefter er blevet den dominerende plante. Veludviklede klokkelyngheder findes på Lønborg Hede og Nørholm Hede i Vestjylland. Andre eksempler findes på Hulsig Hede syd for Skagen, Hanstholm Reservatet i Thy og på Borris Hede og Harrild Hede i Midtjylland.

Tørre dværgbusksamfund (heder)

4030 Europæiske tørre heder

Hedeflade med lyng og revling. Harrild Hede, Midtjylland. Foto: Bert Wiklund.

Vegetation domineret af dværgbuske, som trives under tørre forhold. Natur-typen udvikles oftest på sandet og udvasket, næringsfattig og sur jord. Vegetationen udvikles bedst i egne med ret høj nedbør.

Typiske arter

Dværgbuske som hedelyng, revling, tyttebær, hede-melbærris, engelsk visse, tysk visse og håret visse.

Udbredelse

Naturtypen findes hovedsageligt på sandede og næringsfattige jorde i Vest-, Midt- og Nordjylland og enkelte steder på mindre arealer i det østlige Danmark. Den havde tidligere en langt større udbredelse og nåede sin største udbredelse omkring slutningen af 1700 tallet med et areal på ca. 7.000 km² svarende til ca. 1/6 af Danmarks areal. I dag findes kun 1/10 tilbage. Eksempler på naturtypen er Hjelm Hede og Lønborg Hede i Vestjylland og Kongenshus Hede, Gjern Bakker og Kongssø Hede i Midtjylland.

Enebærkrat på heder, overdrev eller skrænter

5130 *Juniperus communis* vegetation på heder eller kalkrige græsarealer

Tæt bestand af ene. Rye Sønderskov, Midtjylland. Foto: Bert Wiklund.

Enebærkrat på heder, skrænter eller overdrev. Naturtypen findes oftest, hvor kreaturer har afgræsset området og skabt mulighed for, at enebær kan spire og gro. Naturtypen kan på længere sigt blive skygget ihjel af træer, hvis der ikke sker en vis afgræsning.

Typiske arter

Ene, hvidtjørn, arter af rose og slåen.

Udbredelse

Naturtypen forekommer spredt og fåtalligt på hede- og overdrevsområder i det meste af Danmark. Eksempler på naturtypen er Enebærstykket i Rold Skov i Himmerland, dele af Nielstrup Hede på Djursland, bakker ved Salten Langsø i Midtjylland og dele af Jydelejet på Møn.

* Meget tør overdrevs- eller skræntvegetation på kalkholdigt sand

* angiver naturtyper, som EU prioriterer at beskytte.

6120 * Tørketålende græsvegetation på kalkrig jordbund

Et særligt plantesamfund knyttet til meget tør, varm kalkholdig sandjord, ofte på sydvendte skrænter. Græsning er ofte ikke nødvendig for at opretholde naturtypen, fordi den lette og løse jord ved erosion holder vegetationen åben. Naturtypen kan forekomme i tilknytning til indlandsklitter.

Typiske arter

Purløg, sandkarse, skræntstar, bakkenellike, gul evighedsblomst, brudurt, klit-kambunke, knopnallike, femhannet hønsetarm, vårvikke, sandrottehale, udspærret dværgbunke, stribet kløver, vårgæslingeblomst, rank forglemmigej, keglelimurt, klitlimurt og baltisk svingel.

Udbredelse

Naturtypen findes enkelte steder i de tørreste og varmeste dele af Danmark f. eks. på sydvendte skrænter på Røsnæs i Vestsjælland, Helgenæs på Djursland og på Sydbornholm.

*Blomstrende bidende stenurt i tør skræntvegetation. Fejrup, Helgenæs, Djursland.
Foto: Rasmus Ejrnæs, Danmarks Miljøundersøgelser.*

Overdrev og krat på mere eller mindre kalkholdig bund

(* vigtige orkidélokalteter)

* angiver naturtyper, som EU prioriterer at beskytte.

6210 Delvis naturlig tør græs- og kratvegetation på kalk
(*Festuco Brometalia*) (* vigtige orkidélokalteter)

Kalkrigt overdrev med mange arter af orkidéer.

I forgrunden ses stor gøgeurt.

Jydelejet, Møn.

Foto: Bert Wiklund.

Overdrevsvegetation på mere eller mindre kalkrig jordbund samt krat, som er vokset frem på sådanne overdrev. Vegetationens sammensætning afhænger af jordbund, fugtighed og eksponering. Der er således mange variationer, bl.a. undertyper på skrænter eller med mange orkidéer. Naturtypen er oftest afhængig af græsning. Hvis græsning stopper, kan naturtypen med tiden ændre sig til skov.

Naturtypen er prioriteret, hvis den rummer en vigtig orkidéforekomst. Det vil sige

- indeholder mange arter af orkidéer, eller
- indeholder en vigtig bestand af mindst en orkidé, som ikke er almindelig i landet, eller
- indeholder en eller flere arter af orkidéer, som anses for sjældne i landet.

Typiske arter

Rundbælg, stivhåret kalkkarse, bakkestilkaks, nøgleblomstret klokke, vårstar, bakketidse, stor knopurt, dansk kambunke, stivhåret borst, seglsneglebælg, tyndakset gøgeurt, salepgøgeurt, stor gøgeurt, bakkegøgeurt, hulkravet kodriver, blodstillende bibernelle, dueskabiose og opret hejre. Følgende mere almindelige arter er typiske for naturtypen: alm. hundegræs, blågrøn star, alm. brunelle, hvid okseøje, lav tidse, dunet vejbred, vild hør og ene.

Udbredelse

Naturtypen findes spredt over størstedelen af landet, dog sjældent vest for israndslinien. Eksempler på naturtypen findes på Jernhatten og Glatved Strand på Djursland, i Ejby Ådal i Hornsherred og i Jydelejet og på Høvblege på Møn.

* Artsrige overdrev eller græsheder på mere eller mindre sur bund

* angiver naturtyper,
som EU prioriterer
at beskytte.

6230 * Artsrig græsvegetation med *Nardus* på silicium jordbund
i bjergegne (og områder neden for bjergene i det
kontinentale Europa)

Græs- eller urtedomineret vegetation på mere eller mindre sur bund med en ret høj og intakt rigdom af arter. Flerårige planter dominerer, ofte med buske og krat. Vegetationen kan være sammensat på varierende måde, men et fællestrek er, at der længe har været en ret ekstensiv driftsform. Floraen må ikke have taget varig skade af omlægning, gødskning, sprøjtning eller anden slags intensiv drift af jorden.

Typiske arter

Karakterplanter er en eller flere af følgende: kattefod, guldblomme, lyngstar, bleg star, hirsestar, fåresvingel, lyngsnerre, klokkeensian, prikbladet perikon, plettet kongepen, kratfladbælg, hvid sækspore, katteskæg, mosetroidurt, bakkegøgelilje, almindelig mælkeurt, tormentil, lægeærenpris eller hundeviøl.

Følgende mere almindelige arter kan findes i eller ligefrem dominere naturtypen: pillestar, bølget bunke, tandbælg, vellugtende gulaks, rød svingel, smalbladet rapgræs eller bjergørhvene.

Udbredelse

Naturtypen findes mange steder, men ofte på små og isolerede arealer, som er tilbage, efter at opdyrkning, sprøjtning og gødskning har ødelagt størstedelen af

Surt overdrev. Skibtvad ved Sæby, Nordjylland.

Foto: Rasmus Ejrnæs, Danmarks Miljøundersøgelser.

naturtypen. Naturtypen findes bl.a. på Fur i Limfjorden, på mange overdrev i det midtjyske søhøjland og øvrige Midtjylland, i Mols Bjerge på Djursland, i Rødme Svinehaver på Fyn og på sletten i Jægersborg Dyrehave i Nordsjælland.

Tidvis våde enge på mager eller kalkrig bund, ofte med blåtop

6410 *Molinia* enge på kalkrige, tørveholdige eller ler- og siltrige jorde
(*Molinion caeruleae*)

Eng med blåtop. Gejlbjerg, Midtjylland.
Foto: Bert Wiklund.

Eng- og kærsumfund, som udvikles på steder med svingende grundvandstand. Der er meget lidt nitrat og fosfat til rådighed for planterne, og naturtypen findes typisk, hvor der er ekstensiv græsning eller slåning. På kalkrig bund udvikles artsrige samfund med arter fra rigkær (se naturtype 7230), mens der på kalkfattig bund ses meget blåtop og siv.

Typiske arter

På kalkrig bund: Blåtop, blågrøn star, almindelig star, pilealant, strandnelleke, butblomstret siv, melet kodriver, seline, engskær og kantbælg.

På kalkfattig bund: Blåtop, engviol, rank viol, sumpsnerre, knopsiv, spidsblomstret siv, slangetunge, kærhøgeskæg, mangeblomstret frytle, opret potentiel, liggende potentiel, sumpkællingetand, bakkenelleke og bleg star.

Udbredelse

Naturtypen forekommer spredt over landet, men hyppigst i den vestlige del. Eksempler på naturtypen findes i Hanstholmreservatet i Thy, Sepstrup Sande og Harrild Hede i Midtjylland, Kallesmærsk Hede i Vestjylland, Urup Dam på Fyn og i Sengeløse Mose på Sjælland.

Bræmmer med høje urter langs vandløb eller skyggende skovbryn

6430 Bræmmer med høj urtevegetation på fugtig jordbund på sletter og i bjerge

Bræmmer af almindelig mjødurt og gederams mellem vandløb og skovbryn. Goldbæk, Brande, Midtjylland. Foto: Bert Wiklund.

Fugt- og kvælstofelskende plantesamfund domineret af flerårige mere eller mindre høje urter i bræmmer langs vandløb eller langs skyggende skovbryn. Planterne vokser frit i højden uden græsning eller slåning. Bræmmer af rørskov hører ikke til naturtypen.

Typiske arter

Korsknap, lådden dueurt, alm. mjødurt, kvan, rød hestehov, kåltidse, skvalderkål, løgkarse, stinkende storkenæb, dagpragtstjerne, døvnælde, prikbladet fredløs, kattehale, kærhøgeskæg, skovstorkenæb, engblomme, skovrørhvene og forskelligbladet tidse.

Udbredelse

Naturtypen findes hovedsageligt som bræmmer langs vandløb, men også som mindre arealer langs ydersi-

den af visse skyggefulde skovbryn. I Danmark er naturtypen mest almindelig i Østdanmark. Eksempler på naturtypen findes langs dele af Gudenå og mange andre vandløb i Jylland, langs Odense Å på Fyn, langs Suså og andre sjællandske vandløb og i Brobæk Mose ved Gentofte Sø ved København.

* Aktive højmoser

7110 * Aktive højmoser

* angiver naturtyper, som EU prioriterer at beskytte.

Højmoser er moser, som kun modtager vand gennem nedbør. Moserne består af tuer, som er højereliggende partier med lyng, og høljer, som er lavere, våde dele med tørvemos. Desuden indgår en randzone, kaldet laggen, ofte med træer. Vegetationen domineres af tørvemos. Mosen betegnes som en aktiv højmose, så længe den har sin naturlige vandbalance. Det betyder, at tørvemosset periodvis vokser i tykkelse, og mosen dermed vokser i højden. Den aktive tørvedannelse kan midlertidigt ophøre efter f.eks. en brand eller gennem en tørkeperiode. Vandstanden i højmoserne er oftest højere end i omgivelserne, da højmosen ligesom en svamp er i stand til at holde på vandet. Der kan forekomme vandhuller i højmosen.

Typiske arter

På tuer: rosmarinlyng, fåblomstret star, rensdyrlaver, rundbladet soldug, tuekæruld, alm. flagelmos, rundbladet tørvemos og andre tørvemosser, tranebær, hedyng og revling.

I høljer og andre våde partier: alm. star, dyndstar, langbladet soldug, liden soldug, fin kæruld, hvid næbfrø, brun næbfrø, blomstersiv, storlæbet blærerod, liden blærerod og kortsporet blærerod.

Af dyrearter forekommer forskellige arter af guldsmede såsom liden kærguldsmed og sivguldsmed, mosehøsommerfugl, moseperlemorsommerfugl, moserandøje, bøllebåfugl, hedegræshoppe og sumpgræshoppe.

Udbredelse

Der findes kun få aktive højmoser eller højmoserester i Danmark. De forekommer spredt over landet med flest i Jylland. Mange højmoser er nedbrudt i tidens løb på grund af afvanding, opdyrkning og tørvegravning og er derfor ikke længere aktive. Ek-

*Højmoseflade. I baggrunden laggskov. Skidendam, Teglstrup Hegn, Nordsjælland.
Foto: Karsten Schnack, Biofoto.*

sempler på naturtypen er Toft Mose i Lille Vildmose i Himmerland, Brunmose i Velling Skov i Midtjylland, Kongens Mose i Sønderjylland, Holmegårds Mose i Sydsjælland og Skidendam i Nordsjælland.

Nedbrudte højmoser med mulighed for naturlig gendannelse

7120 Nedbrudte højmoser med mulighed for naturlig regeneration

*Nedbrudt højmose.
Store Vildmose,
Nordjylland.
Foto: Bert Wiklund.*

Højmoser, som har fået ødelagt eller forstyrret deres naturlige vandbalance, men hvor der fortsat vokser højmoseplanter. Ændringerne er ofte sket som følge af menneskelig påvirkning, f.eks. afvanding eller gravning af tørv. Resultatet har været, at mosens overflade tørrer ud, dannelse af tørv hører op, sammensætningen af arter i mosen ændrer sig, og mosen gror mere til. Hovedparten af arterne vil ofte være de samme som i den aktive højmose. Naturtypen omfatter lokaliteter, hvor vandbalancen stadig er mulig at genoprette, og hvor det gennem pleje af naturen kan forventes, at den oprindelige højmosevegetation genopstår, og at der igen sker dannelse af tørvelag indenfor ca. 30 år.

Typiske arter

Der forekommer samme plantearter som i aktive højmoser.

Udbredelse

Naturtypen findes spredt over størstedelen af landet. Store Vildmose og dele af Lille Vildmose komplekset rummer de største forekomster af naturtypen. Andre eksempler findes i Kongens Mose i Sønderjylland og i Holmegårds Mose i Sydsjælland.

Hængesæk og andre kærsmfund dannet flydende i vand

7140 Overgangstyper af moser og hængesæk

Troldsø med mosdomineret hængesæk. Palsgård Skov, Midtjylland. Foto: Bert Wiklund.

Hundsø. I forgrunden ses hængesæk af bukkeblad. Velling Skov, Midtjylland. Foto: Bert Wiklund.

Denne naturtypes fællestræk er, at den dannes flydende i vandkorpen af søer eller vandhuller. Efterhånden kan hængesækken vokse sig så tyk på grund af tørvedannelse, at den kun gynger eller skælver lidt, når man går på den. Mosser udgør ofte en væsentlig del af vegetationen, og i sene stadier af naturtypens naturlige udvikling indvandrer buske og træer.

Typiske arter

Hvid næbfrø, næbstar, trådstar, blomstersiv, kragefod, dyndstar, bukkeblad, grenet star, kærdueurt, fin kæruld, trindstænglet star, hjertelæbe, mygblomst, brun næbfrø, eng-troldurt og flere sphagnum- og andre mosarter.

Udbredelse

Naturtypen findes fåtalligt og spredt på mindre arealer i Danmark. Den forekommer mest i den vestlige del af landet. Eksempler på naturtypen findes i Store Økssø i Rold Skov i Himmerland, Hundsø i Velling Skov i Midtjylland, Bøllepose i Jægersborg Hegn i Nordsjælland, i Brobæk Mose ved Gentoft Sø ved København og i Hjortesø på Midtsjælland.

Plantesamfund med næbfrø, soldug eller ulvefod på vådt sand eller blottet tørv

7150 Lavninger på tørv med *Rhynchosporion*

Parti med hvid næbfrø på blottet tørv. Palsgård Skov, Midtjylland. Foto: Bert Wiklund.

Pionerplantesamfund på vådt sand eller fugtig, blottet tørv med næbfrø, soldug eller liden ulvefod. Sådanne samfund kan udvikles på blottet tørv i højmoser og lignende, men også i frost- eller vanderoderede partier af fugtige heder og moser og på sand, som er vådt eller tidvis oversvømmet.

Typiske arter

Hvid næbfrø, brun næbfrø, liden soldug, rundbladet soldug og liden ulvefod.

Udbredelse

Naturtypen findes fåtalligt og pletvis over det meste af landet, men dog hyppigst i Jylland. Det er typisk ganske små arealer, der dækkes af dette plantesamfund. Eksempler på naturtypen findes i Holtemmen på Læsø, Lille Vildmose i Himmerland, Salten Profilet og ved bredden af Tingdalsøerne i Midtjylland og på Nørholm Hede i Vestjylland.

* Kalkrige moser og sumpe med hvas avneknippe

* angiver naturtyper,
som EU prioriterer
at beskytte.

7210 * Kalkrige lavmoser med

Cladium mariscus og arter af *Caricion davallianae*

Mose med hvas avneknippe. Gulstav Mose, Sydlangeland. Foto: Anders Tvevad, Biofoto.

Plantesamfund med dominans af hvas avneknippe langs bredden af søer eller i uudnyttede eller ekstensivt udnyttede enge eller moser. Små partier af rigkær (se naturtype 7230) sammen med avneknippen hører med til naturtypen. Naturtypen udvikles som regel på kalkrig bund.

Typiske arter

Hvas avneknippe.

Udbredelse

Sjælden naturtype i Danmark. Hyppigst findes den i den østlige del af landet f.eks. i Busemarke Mose på Møn og i Ølene på Bornholm.

* Kilder og væld med kalkholdigt (hårdt) vand

* angiver naturtyper,
som EU prioriterer
at beskytte.

7220 * Kalkaflejrende vældmoser
med tufdannelser (*Cratoneurion*)

Kilder, væld og vældvegetation, hvor kildevandet er kalkholdigt (hårdt). Sådanne kilder aflejrer i større eller mindre grad kalk (tuf) omkring kilden. Kilderne er oftest meget små af udstrækning og punkt- eller linieformede. Vegetationen domineres typisk af mosser. Naturtypen findes i forskellige miljøer f.eks. i skov eller i åbent land. Den kan indgå i forbindelse med moser, kær, vegetation i klippesprækker, heder og kalkrige overdrev. For at bevare naturtypen er det nødvendigt at bevare dens omgivelser og hele det vandsystem, som kilden eller kilderne er en del af.

Typiske arter

Vibefedt, langakset star, krognæbstar, elfenbenspadderok, grov tufmos, alm. tufmos, blank seglmos, stor kuglekapsel, sumpendeknop og andre mosarter. Endvidere kan følgende planter indikere kildevand: vandkarse, sideskærm, milturter og vinget perikon.

Udbredelse

Naturtypen forekommer kun få steder og med et meget lille areal. Eksempler på naturtypen er Blåkilderne i Rold Skov i Himmerland, kilder i Yding Skov og Grejsdal i Østjylland samt kilder i Brobæk Mose ved Gentofte Sø ved København.

Kilde med rig vækst af mosser. Ravnkilde, Rold Skov, Nordjylland. Foto: Bert Wiklund.

Rigkær

7230 Alkaliske lavmoser

Rigkær med majgøgeurt. Område ved Skjern Å, Midtjylland. Foto: Bert Wiklund.

Moser og enge med konstant vandmættet jordbund, hvor grundvandet er mere eller mindre kalkholdigt, således at den særlige rigkærsvegetation opstår. Med græsning eller slåning er vegetationen åben og lavtvoksende som regel med mange små starrer og mosser. Uden græsning eller slåning udvikles mere højt voksende og tilgroede typer, som efterhånden ændres til krat eller sumpskov. En sjælden variant er ekstremrigkær, som findes på særligt kalkrig bund. Det er en naturtype, der er gået voldsomt tilbage, og som er forsvundet mange steder.

Typiske arter

Sort skæne, rustskæne, diverse stararter, bredbladet kæruld, butblomstret siv, kødfarvet gøgeurt, purpurgøgeurt, mygblomst, pukkellæbe, sumphullæbe, vibefedt, melet kodriver, fladtrykt kogleaks,

fåblomstret kogleaks, leverurt, kærsvovlrod, hjortetrøst, engrørhvene, tagrør samt en række mosser.

Udbredelse

Naturtypen findes spredt på mindre arealer i størstedelen af landet, dog kun få steder vest for isens hovedstilstandslinie. Eksempler på naturtypen er kær ved Kielstrup Sø, Tved Kær på Djursland, Småsøerne ved Bastrup Sø i Nordsjælland, Brobæk Mose ved Gentofte Sø ved København, Vasby Mose nær Roskilde Fjord samt Bastemose på Bornholm.

Indlandsklipper af kalkfattige bjergarter

8220 Vegetation i sprækker på siliciumholdige klippeskråninger

Ekkodalen, Almindingen, Bornholm. Foto: Bert Wiklund.

Tørre, blottede klipper, som ikke ligger ud til havet, og som er mere eller mindre bevoxede i sprækker og lignende. Kalkfattige bjergarter omfatter bl.a. granit, serpentinit og gnejs og skal ses som modsætning til kalkrige bjergarter som f.eks. limsten og kridt.

Typiske arter

Karakterarter som nordisk radeløv og sort radeløv kan forekomme og desuden en række almindelige arter fra andre plantesamfund.

Udbredelse

Kalkfattige indlandsklipper findes på Bornholm bl.a. i Ekkodalen og Paradisbakkerne.

Havgrotter, der står helt eller delvis under vand

8330 Havgrotter, der står helt eller delvis under vand

*Havgrotte i klipper syd for Hammeren, Nordbornholm.
Foto: Benny Gensbøl, Biofoto.*

Grotter, som er helt eller delvis under havoverfladen, eller som oversvømmes ved højvande. Grotternes bund og vægge er hjemsted for alger og marine hvirvelløse dyr.

Udbredelse

Det nordlige Bornholm.

Bøgeskove på morbund uden kristtorn

9110 Bøgeskove med *Luzulo-Fagetum*

Bøgeskov i løvspring. Hennetved Haver, Langeland. Foto: Bert Wiklund.

Bøgeskove på morbund omfatter skovpartier, hvor bøg er det dominerende træ, og hvor jordbunden er sur, og der har fundet morbundsdannelse sted. Bøgeskov på morbund opdeles ud fra mængden af naturlig kristtorn i 2 forskellige typer:

1. Naturtype 9110 *uden* eller højest med sporadisk forekomst af kristtorn.
2. Naturtype 9120 *med* kristtorn.
Taks sidestilles med kristtorn.

Typiske arter

Bøg, bølget bunke, skovjomfruhår, ørnebregne og blåbær.

Udbredelse

Naturtypen er almindelig over store dele af landet, bortset fra det sydlige og østlige Jylland, hvor den stort set erstattes af naturtype 9120. Varianter udnyttet til stævning eller græsning findes bl.a. i nordlige Jylland. Eksempler på naturtypen findes i dele af Rold Skov i Himmerland, ved Hald Indersø ved Viborg og i Grib Skov i Nordsjælland.

Bøgeskove på morbund med kristtorn

9120 Atlantiske bøgeskove på surbund med *Ilex* og til tider også *Taxus* i busklaget (*Quercion robori-petraeae* eller *Ilici-Fagenion*)

*Gammel bøgeskov med kristtorn i forgrunden. Velling Skov, Midtjylland.
Foto: Bert Wiklund.*

Bøgeskove på morbund omfatter skovpartier, hvor bøg er det dominerende træ, og hvor jordbunden er sur, og der har fundet morbundsdannelse sted. Bøgeskov på morbund opdeles ud fra mængden af naturlig kristtorn i 2 forskellige typer. Se naturtype 9110.

Eg kan dominere på visse arealer i naturtypen på grund af århundreders stævning og husdyrgræsning. Bøg vil overtage dominansen fra egen, hvis skoven overlades til naturlig udvikling uden hugst og græsning.

Typiske arter

Kristtorn, taks, bølget bunke, smalbladet høgeurt, ørnebregne, blåbær, alm. gedebled, alm. kohvede og krybende hestegræs.

Udbredelse

Naturtypen findes almindeligt i dele af Jylland, hovedsageligt i den østlige og sydlige del. Eksempler på naturtypen findes i Velling Skov i Midtjylland, Munkebjerg Strandskov ved Vejle og i dele af Bolderslev Skov og Lindet Skov i Sønderjylland.

Bøgskove på muldbund

9130 Bøgskove med *Asperulo-Fagetum*

Bøgskov med tæppe af blomstrende anemoner. Engelsholm Skov, Østjylland. Foto: Bert Wiklund.

Skovbevoksninger, hvor bøg er det dominerende træ, og hvor jordbunden hverken er sur eller meget kalkrig, således at muldbund er den dominerende jordbund. Nogle skove har en rig underskov af bl.a. ær, elm og ask og en frodig skovbundsflora af urter og græsser. I andre skove, f.eks. græsningsskove, vil underskov typisk mangle. Om foråret dækkes skovbunden mange steder af tidligt blomstrende arter som anemone og lærkespore.

Typiske arter

Bøg, hvid anemone, alm. guldnælde, skovmærke, enblomstret flitteraks, tandrod, alm. bingelurt, hulrodet lærkespore, miliegræs, ramsløg, knoldet brunrod, skovsalat og skovviol.

Udbredelse

Naturtypen er almindelig i Østdanmark, sjældnere mod vest. Eksempler på naturtypen findes i Pamhule Skov ved Haderslev, Gråstenskovene i Sønderjylland og i dele af Gribskov og andre nordsjællandske bøgskove.

Bøgeskove på kalkbund

9150 Mellemeuropæiske bøgeskove på kalk med *Cephalanthero-Fagion*

*Gammel bøgeskov.
Maglevandsfaldet, Klinteskoven,
Møn. Foto: Bert Wiklund.*

Skovbevoksninger, hvor bøg er det dominerende træ, og hvor jordbunden er meget kalkrig eller består af kalkrig plastisk ler, således at floraen kan rumme en række kalkelskende arter. Naturtypen findes ofte på jorde, hvor undergrundens kalk træder frem eller ligger nær overfladen - ofte i tilknytning til skrænter. Der er som regel en frodig flora med særlige kalkelskende arter af buske, orkidéer, storer eller græsser.

Typiske arter

Bøg, fingerstar, blågrøn star, bakkestar, bakkestilkaks, skovliljearter, rederod, storblomstret hullæbe, stor gøgeurt, tætblomstret hullæbe, fruesko og flueblomst.

Udbredelse

Naturtypen er sjælden i Danmark, men karakteristiske eksempler på naturtypen findes bl.a. i Rold Bjergeskov i Nordjylland, på Trelde Næs og i Stagsrode Skov i Østjylland, i Allindelille Fredsskov på Midsjælland og på Møns Klint.

Egeskove på mere eller mindre rig, ofte vandlidende jordbund

9160 Subatlantiske og mellemeuropæiske egeskove eller ege-avnbøgeskove med *Carpinion betuli*

*Gammel egeskov. Frijsenborg Dyrehave, Østjylland.
Foto: Bert Wiklund.*

Skovbevoksninger, hvor eg er det dominerende træ, og hvor jordbunden er mere eller mindre rig og ofte vandlidende. Jordbund og vandforhold gør, at egen kan klare sig i konkurrencen med andre træer, gerne hjulpet af ekstensiv græsning. Det kan være tilgroningsskove, græsningskove eller arealer i øvrigt med de jordbunds- og vandforhold, som gør, at egen klarer sig over for andre slags træer.

Typiske arter

Stilkeg, avnbøg, navr, småbladet lind, stor fladstjerne, jordbærpotential, skovhundegræs, majblomst, bølget bunke, liljekonval, kranskonval, stor frytle og vintereg.

Udbredelse

Naturtypen findes spredt i Danmark, hovedsageligt i de østlige og sydlige dele af landet. Eksempler på naturtypen findes i skove langs nordsiden af Vejle Fjord, i Draved Skov i Sønderjylland og i dele af Almindingen og Slotslyngen på Bornholm.

Vinteregeskove i østlige (subkontinentale) egne

9170 Ege-avnbøgskove med *Galio-Carpinetum*

Gammel lysåben vinteregeskov ovenfor Ekkodalen. Almindingen, Bornholm. Foto: Bert Wiklund.

Skove domineret af eg, med mere vintereg end stilkeg, i dele af Danmark med subkontinentalt præget klima, d.v.s. de østlige egne. Jordbunden er mere eller mindre rig, eventuelt sur. Skovtypen rummer plantearter med sydøstlig udbredelse.

Typiske arter

Vintereg, avnbøg, tarmvridrøn, navr, liljekonval, bakkestar, lind, løn, stilkeg og bøg.

Udbredelse

I Danmark er naturtypen sjælden. De bedste danske eksempler findes i Ulvshaleskoven på Møn og i Ekkodalen på Bornholm. Naturtypen kan måske også træffes i små partier på Djursland og Sydsjælland.

* Blandskove med ær, ask, elm eller lind på skråninger

* angiver naturtyper,
som EU prioriterer
at beskytte.

9180 * Skove med *Tilio-Acerion* på skråninger, urer og i kløfter

Løvskove på stejle, stenede skråninger med blanding af flere træarter i kronelaget, med varierende eller manglende dominans af én art. Naturtypen hører til i terræn, hvor jordbunden er ustabil med løbende forvitring af forskellige bjergarter.

Typiske arter

Ær, ask, skovelm, avnbøg, hassel, eg, skovlind, storbladet lind, spidsløn, bøg, navr, alm. røn, druemunke, vedvarende måneskulpe, alm. bingelurt og mange bregnearter.

Udbredelse

Små arealer i Danmark med naturskov på dalsider, i slugter eller andre steder, som har haft ret ekstensiv skovdrift, så der ikke er sket en ensretning i sammensætningen af arter. F.eks. har dele af Bolderslev Skov i Sønderjylland en vegetation, der svarer til typen. Udenfor Bornholm er der dog næppe nogen arealer, der lever op til de jordbundsforhold, der kræves. Typen er således sjælden, eller måske helt manglende i Danmark.

Skov med ask, lind, rødell og bøg i slugt i Bolderslev Skov, Sønderjylland.
Foto: Erik Buchwald.

Stilkegeskove og krat på mager sur bund

9190 Gamle egeskove med *Quercus robur*
på sandsletter med sur jordbund

*Egeskov med bunddække af ørnebregner, Tinnet Krat, Midtjylland.
Foto: Bert Wiklund.*

Skove eller krat med dominans af eg på mager eller sur jordbund (morbund), hvor det er stilkeg, som er den dominerende egeart. Naturtypen har som regel været skov fra gammel tid, benyttet til hugst og græsning. Sådant benyttelse er ofte vigtig at fortsætte for at sikre naturtypen. Busklaget er svagt eller ikke udviklet, medens der kan være mange bregner.

Typiske arter

Stilkeg, vortebirk, dunbirk, alm. røn, bævreasp, tørst, bølget bunke, blåtop, alm. kohvede, hvid anemone, majblomst, skovstjerne og ørnebregne.

Udbredelse

Typiske eksempler på naturtypen er egeskove på mager bund og en række egekrat. Udenfor Jylland er naturtypen sjælden eller manglende. Eksempler på naturtypen findes i dele af Tinnet Krat i Midtjylland, Hvidding Krat i Østjylland og i Lovrup Skov i Sønderjylland.

* Skovbevoksede tørvemoser

* angiver naturtyper,
som EU prioriterer
at beskytte.

91D0 * Skovbevoksede tørvemoser

Bevoksninger domineret af birk, skovfyr eller rødgran på fugtig til våd tørveholdig bund med højt grundvandsspejl. Vandet er næringsfattigt, svarende til højmoser og fattigkær. Bundfloraen indeholder tørvemoser og andre planter knyttet til moser med næringsfattige kår.

Typiske arter

Hundehvene, dunbirk, grå star, stjernestar, alm. star, næbstar, tørst, spidsblomstret siv, blåtop, skovstjerne, rødgran, skovfyr, tørvemoser (*Sphagnum* spp.), tranebær, mosebølle, engviol og revling.

Birkeskov på fugtig tørvebund. Ryssens Grav, Store Vildmose, Nordjylland. Foto: Bert Wiklund.

Udbredelse

Typiske eksempler er næringsfattige skovmoser tilgroet med birk eller nåletræer, som det kan ses i Gribskov i Nordsjælland og en række andre steder. Også nedbrudte højmoser tilgroet med birk hører ind under naturtypen som f.eks. dele af Store Vildmose i Nordjylland og Holmegårds Mose på Sydsjælland.

* Elle- og askeskove ved vandløb, søer og væld

* angiver naturtyper,
som EU prioriterer
at beskytte.

91E0 * Sumpskove med *Alnus glutinosa* og

Fraxinus excelsior (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)

Skove eller bevoksninger domineret af el og/eller ask ved vandløb, søer eller væld, d.v.s. på fugtig bund med en vis vandbevægelse. Jorden er tung, men iltet og frisk, undtagen ved oversvømmelse. Bevoksningerne er ofte blandede med både el og ask og normalt med en frodig bundflora. Bundfloraen indeholder en række høje urter, som trives med den rigelige tilgang af vand og næring.

Typiske arter

Rødel, gråel, ask, hvidpil, skørpil, dunbirk, skovelm, gråpil, akselblomstret star, alm. fredløs, alm. hæg, alm. mjørdurt, angelik, engkarse, engnellikerod, gul anemone, hjortetrøst, kvalkved, kæmpestar, kærstar, kærtidsel, kåltidsel, lundfladstjerne, lundfredløs, milturt, padderokker, skovskræppe, skovstar, skovstorkenæb, stor nælde, sværtevæld, tyndakset star, vandkarse og vorterod.

Udbredelse

Naturtypen forekommer i det meste af landet, dog mest almindeligt i de østlige egne. Mange steder er den indsnævret til en smal galleriskov langs vandløb, mens veludviklede eksempler kan dække større arealer med ellesump eller askebevoksninger. Eksempler på naturtypen findes i Silkeborgskovene langs Gudenåen, Mandbjerg Skov i Sønderjylland, Mølleådalene i Nordsjælland, Brobæk Mose ved Gentofte Sø ved København og Maribosøerne på Lolland.

*Ellesump med bingelurt i Pamhule Skov, Sydøstjylland.
Foto: Bert Wiklund.*

Vejledning til identifikation af danske naturtyper på EF-habitatdirektivet

Følgende nøgle og tekst er et hjælperedskab til at identificere, om man står over for en af direktivets naturtyper. Der er tale om en formidling, idet den "juridisk gældende" beskrivelse fortsat vil være knyttet til direktivet og dets forarbejder mv., samt til fortolkningsmanualen.

For at kunne typebestemme et konkret areal korrekt må man tage hensyn til andre naturtyper, der findes i det til grund liggende Corine Biotopes naturtypesystem og kan ligne de naturtyper, der omfattes af denne nøgle.

Det areal, der typebestemmes, skal så vidt muligt være homogent, idet naturtypesystemet er konstrueret til, at selv små afvigende partier kan udskilles (f.eks. 10 kvadratmeter 7220 væld eller 200 kvadrat-

meter 6120 overdrev). Mosaikvegetation, f.eks. småskalablandinger af klittyper, kan angives med et X mellem de relevante naturtyper, f.eks. 2130 X 2140 X 2250 for blandet grå klit med enebærbuske og dværgbuskpartier. I så fald kan der skønnes en procentuel dækning for hver type.

Naturtyperne skal ifølge "Fortolkningsmanual til danske naturtyper omfattet af EF-Habitatdirektivets bilag I" tolkes bredt i lyset af formålet med direktivet.

Nøgle

"/" betyder "og/eller" i følgende nøgle

Hvor der skrives "med" en til flere arter, skal disse blot være til stede. I modsat fald skal arten karakterisere arealet ved at være arten med størst kronedækning.

Det er vigtigt at starte forfra i nøglen og vælge *første* type, som passer, idet man ellers kan få et forkert resultat.

Prioriterede typer er markeret med *.

Pot. type = potentiel type.

1.a	Have/park eller endnu mere kulturprægede arealer	ikke omfattet
1.b	Naturtyper på/i klitter eller flyvesand, inkl. klitlavning, sø og skov/krat	8
1.c	Naturtyper på klint eller klippe som er tydeligt påvirket af havet	type 1230
1.d	Vegetation domineret af træer (undtagen klint/klit/have/park)	24
1.e	Vegetation ikke domineret af træer (undtagen klint/klit/have/park)	2
2.a	Vandareal, inklusive hav, sø, å, kilder/væld og tidvis tørre dele	3
2.b	Landareal, som jævnligt oversvømmes af havet (strand/strandeng)	5
2.c	Areal domineret af dværgbuske, som lyng/bølle/revling (vådt eller tørt)	14
2.d	Anden tørbund (græshede/overdrev/krat/indlandsklipper mv)	15
2.e	Anden fugtig bund (eng/mose/sump/søbred/bræmmer af urter mv)	18

3.a	Brakvandspåvirket udvidet munding af større vandløb (<i>flodmunding</i>)	type 1130
3.b	Mudder-/sandflader blottet ved ebbe (se også type 1310 + 1320)	type 1140
3.c	Brak eller salt strandsø /afsnøret fjord/vig/el. lign. (<i>kystlagune</i>)	type * 1150
3.d	Hav- eller brakvandsareal bortset fra ovennævnte	4
3.e	Øvrige vandområder (søer, vandløb eller væld mv)	11
4.a	Submerse formationer dannet ved udstømmende gas (<i>boblerev</i>)	type 1180
4.b	Anden type ikke landfast opragende sten-/hårdbund (<i>rev</i>)	type 1170
4.c	Ikke landfast opragende sandbund på ca. 1 - 20 m dybde (<i>sandbanker</i>)	type 1110
4.d	Fjord, vig, nor eller lign. uden direkte eksponering mod åbent hav	type 1160
4.e	Andet (f.eks. grusbund, mudderbund, landfast hårdbund/dybe områder)	ikke omfattet
5.a	Bred/lav/flad/beskyttet kyststrækning (f.eks. strandeng, vade eller marsk)	6
5.b	Anderledes (smallere/stejlere/eksponeret kyststrækning)	7
6.a	Sand/mudder med primært enårigke planter (kveller, kokleare mv)	type 1310
6.b	Sand/mudder med primært vadegræs (<i>spartina</i>)	type 1320
6.c	Øvrige dele af strandenge/marsk, inkl. tanglinier, strandsump mv	type 1330
7.a	Øvre tørre del af sandstrand, som omlejres af vind (ved klitter)	type 2110
7.b	Sandstrand i øvrigt, med eller uden vegetation	ikke omfattet
7.c	Enårig vegetation på grusede/stenede strande/strandvolde	type 1210
7.d	Flerårig vegetation på grusede/stenede strande/strandvolde	type 1220
7.e	Andet (grus/stenstrand uden planter)	ikke omfattet
8.a	Substratet består af sand, vindomlejret fra strand ("kystklitter")	9
8.b	Substratet består af flyvesand, som ikke er fra strand ("indlandsklitter")	10
9.a	Begyndende klitdannelse inkl. øverste, tørre sandstrand (forklit)	type 2110
9.b	Aktiv klit, d.v.s. omlejres løbende (hvid klit, inkl. vandremiler)	type 2120
9.c	Stabil klit dækket af urteagtig vegetation (grå klit/grønsværklit)	type * 2130
9.d	Klitpartier dækket af dværgbuskvegetation	type * 2140
9.e	Klitpartier dækket af enebærbuske/enekrat	type * 2250
9.f	Klitpartier dækket af grårisbuske/gråriskrat	type 2170
9.g	Klitpartier med andet buskads/krat (primært havtorn)	type 2160
9.h	Selvsåede bestande af løvtræer/skovfyr i klit eller klitlavning	type 2180
9.i	Fugtighedsvegetation i klitlavning (sø, kær, eng, rørskov mv)	type 2190
9.j	Plantet skov eller > 25% kronedække af nåletræ andet end skovfyr	ikke omfattet
10.a	Indlandsklit domineret af dværgbuske med visse, uden revling	type 2310
10.b	Indlandsklit domineret af dværgbuske med revling, uden visse	type 2320
10.c	Indlandsklit domineret af dværgbuske med både revling og visse	type 2310 X 2320
10.d	Indlandsklit domineret af andre kombinationer af dværgbuske	14
10.e	Indlandsklit med græs-urtevegetation, hvor sandet er stedvist synligt	type 2330
10.f	Anden vegetation ikke domineret af træer (sluttet græs-urteveg./krat mv)	retur til 2
10.g	Vegetation domineret af træer	24
11.a	Stillestående vand (søer - inkl. vandhuller, damme og lign)	12
11.b	Rindende vand (vandløb, kilder og væld)	13

12 a Sø på eller i en aktiv højmose	type * 7110
12.a Rørsump med en del hvas avneknippe	type * 7210
12.b Brunvandet (dystrof) sø (med eller uden vandplanter)	type 3160
12.c Ren, kalkfattig sø på sandbund med rosetplanter, f.eks. strandbo	type 3110
12.d Ret næringsfattig sø med små amfibiske planter ved bredden	type 3130
12.e Sø med kransnålalger (Chara, Nitella eller lign.)	type 3140
12.f Eutrof(ieret) sø med fritflydende vandplanter eller visse store vandaks	type 3150
12.g Andet (anden sø, højst med alm. rørsump, åkander eller alm. grøde)	ikke omfattet
13.a Kilder/væld med kalkholdigt (hårdt) vand	type * 7220
13.b Kilder/væld med kalkfattigt (blødt) vand	ikke omfattet
13.c Stærkt forurenede eller helt kanaliserede vandløb	ikke omfattet
13.d Vandløb m. mudrede bredder m. enårige planter (f.eks. brøndsel, gåsefod)	type 3270
13.e Vandløb med flydende/neddykkede karplanter, kransnålalger eller mos	type 3260
13.f Anderledes (vandløb højst med andre sumplanter/alger)	ikke omfattet
14.a Våd/fugtig hede/kær domineret af dværgbuske, oftest med klokkeløng	type 4010
14.b Andre slags hede domineret af dværgbuske (tørre typer)	type 4030
14.c Mose (især højmose og nedbrudt højmose har også dværgbuske)	22
15.a Klippe uden kystpåvirkning, inkl. dens vegetation	23
15.b Enekrat udenfor klitter og klipper, typisk i hede eller overdrev	type 5130
15.c Græshede/overdrev/skræntvegetation med højst 50 % vedplantedække	16
15.d Andre krat, d.v.s. buske + små træer dækker over 50 % af arealet	ikke omfattet
15.e Andre tørre vegetationer (brakmark, ruderat, vejkant og lignende)	ikke omfattet
16.a Vegetation væsentligt forarmet grundet gødskning, sprøjtning el.lign.	ikke omfattet
16.b Åben overdrevsvegetation på ekstremt tør kalkrig-neutral sandjord	type * 6120
16.c Andre overdrev/skrænter på kalkrig-neutral bund	17
16.d Sluttet, artsrig græshede/overdrevsvegetation på kalkfattig-sur bund	type * 6230
16.e Andet (åben eller ikke artsrig vegetation på kalkfattig-sur bund)	ikke omfattet
17.a Med vigtig orkidéforekomst (mange arter/ualmindelig art/vigtig bestand)	type * 6210
17.b Uden vigtig orkidéforekomst (kun almindelige orkidéer, ret lille bestand)	type 6210
18.a Arealet domineret af urter/græs o.lign/dværgbuske (inkl. lyng, bølge mv)	19
18.b Anderledes (buske dominerer arealet, f.eks. pilekrat)	ikke omfattet
19.a Kun våd eller fugtig en del af året grundet fluktuerende grundvand	20
19.b Andet (eng/kær/mose med vand i/nær terrænniveau det meste af året)	21
20.a Tidvis våd eng/kær på mager bund evt. med kalk (ofte med blåtop og siv)	type 6410
20.b Bræmmevegetation af ret høje urter ved vand eller skyggende skovbryn	type 6430
20.c Andre frodige/rige enge eller høje græs/urtesamfund	21
21.a Mose/rørskov/kær med en del hvas avneknippe	type * 7210
21.b Kalkrige-neutrale kær (rigkær - både lavtvoksende og tilgroningstyper)	type 7230
21.c Bræmmevegetation af ret høje urter ved vand eller skyggende skovbryn	type 6430
21.d Ret næringsfattige enge/kær/moser, ofte med mos (fattigkær/højmose)	22
21.e Anderledes (næringsrig rørskov/eng/høje urtesamfund)	ikke omfattet

22.a	Højmose med nogenlunde uforstyrret hydrologi og vegetation (inkl. lag)	type * 7110
22.b	Højmosevegetation, mere forstyrret (nedbrudt/brændt/udtørret)	type 7120
22.c	Kærsamfund startet flydende i vand (hængesæk mv)	type 7140
22.d	Næbfrø/soldug/ulvefod samfund på fugtigt sand eller blottet tørv	type 7150
22.e	Andet (øvrige fattigkær og enge)	ikke omfattet
23.a	Kalkrige/basiske indlandsklipper inkl. sprækkevegetation (findes i DK?)	type 8210
23.b	Andre (kalkfattige/sure) indlandsklipper inkl. sprækkevegetation	type 8220
24.a	Rødgran/skovfyr på fugtig/våd mose eller kær med tørvemos	pot. type * 91D0
24.b	Andre arealer (litra niveau) med > 25% kronedække af nåletræ	ikke omfattet
24.c	Anderledes (dvs. løvskov med højst 25% nåletræ)	25
25.a	Ask/el/birk på fugtig til våd jordbund, herunder vældbund	26
25.b	Uden én dominant træart, med ask/elm/ær/lind på skråninger	pot. type *9180
25.c	Bøg (ofte med indblanding af andre arter)	27
25.d	Eg/avnbøg (ofte med andre træarter)	28
25.e	Anderledes (f.eks. skov domineret af asp, elm eller tørbunds-birk)	ikke omfattet
26.a	Birk på fugtig/våd mose eller kær med tørvemos	pot. type *91D0
26.b	Ask/el på frisk fugtig/våd bund (ikke stagnerende grundvand)	pot. type *91E0
26.c	Anderledes (f.eks. ellesump uden vandbevægelse)	ikke omfattet
27.a	Jordbund/flora præget af meget kalkrig jordbund (inkl. plastisk ler)	pot. type 9150
27.b	Jordbund/flora af muldbundstype (pH nær neutral)	pot. type 9130
27.c	Sur jordbund med kristtorn eller taks (på skov niveau)	pot. type 9120
27.d	Sur jordbund uden kristtorn/taks (på skov niveau)	pot. type 9110
28.a	Vintereg dominerer over stilkeg	29
28.b	Stilkeg dominerer over vintereg	30
29.a	Subkontinentalt klima; d.v.s. (syd)østlige Danmark	pot. type 9170
29.b	Med bøg + kristtorn. Manglende dominans af bøg driftsbetinget	pot. type 9120
29.c	Anderledes (jyske vinteregekrat på sur bund udgør hovedparten)	ikke omfattet
30.a	På mager og sur bund, ofte med birk/asp/røn	pot. type 9190
30.b	Rig på ask og med rigt flor af guldnælde/kodriver/ramsløg	ikke omfattet
30.c	Anderledes (f.eks. våd bund, tilgroningsskov eller græsningsskov)	pot. type 9160

For nøglens “potentielle” skovtyper skal der jf. direktivets bilag I foretages en opdeling efter kvalitet, således at *kun arealer, der endvidere opfylder følgende karakteristisk er omfattet af NATURA 2000 skovtypen:*

“(Delvis) naturlig skovvegetation med hjemmehørende arter, som danner højskov, med typisk underskov, og som opfylder følgende kriterier: Sjælden el-

ler oprindelig og/eller med arter af fællesskabsbetydning”.

Underskov mangler ofte naturligt i danske skovtyper, hvorfor der ikke bør lægges stor vægt på, om der er underskov eller ej.

Naturskovsarealer, som nøglen angiver som “potentiell type xxxx”, vil opfylde karakteristikken, mens kulturskov normalt ikke vil. Naturskov er de oprindelige skoves efterkommere – d.v.s. selvsået

skov af danske træer og buske. Hvis en kulturskov f.eks. er gammel og særligt naturvenligt drevet gennem lang tid, og der lever "arter af fællesskabsbetydning" på arealet, vil den dog være omfattet. Sidstnævnte arter udgøres vedr. skov i Danmark af følgende arter, hvoraf nogle er almindelige og vidt udbredte:

- Flagermus (alle arter)
- Hasselmus
- Birkemus
- Skovmår
- Odder
- Stor vandsalamander
- Brune frøer (alle arter)
- Løvfrø
- Eremit (sjælden bille)
- Hvidmos (=Alm. blegmos)
- Tørvemos (Sphagnum)
- Ulvefod (alle arter)

Ud over ovennævnte indskrænkninger for skovtyperne, er der for visse andre typer defineret krav om ekstensiv drift, særlig høj artsrigdom eller forekomst af orkidéer for at kunne henføres til de prioriterede naturtyper. Disse detaljer fremgår af fortolkningsmanualen og af de populariserede beskrivelser i denne bog.

Kilder til dannelsen af nøglen (prioriteret rækkefølge):

- Habitatdirektivet. Rådets Direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992 om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter. De Europæiske Fællesskabers Tidende Nr. L 206/7, 1992.

- Det reviderede bilag I til Habitatdirektivet.

Rådets Direktiv 97/62/EF af 27. oktober 1997 om tilpasning til den tekniske og videnskabelige udvikling af Rådets direktiv 92/43/EØF om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter. De Europæiske Fællesskabers Tidende Nr. L 305/42, 1997.

- Interpretation Manual of the European Union Habitats. HAB 96/2 FINAL – EN, Version EUR 15, Europa Kommissionen 25. april 1996.

- Corine Biotopes Manual – Habitats of the European Union. EUR 12587/3,

Office for Official Publications of the European Communities, 1991.

- Towards a European Habitat Classification. Background Review 1989 – 1995. Nature Conservation Topic Report 28, European Environment Agency, 1996.

- Fortolkningsmanual til danske naturtyper omfattet af EF-Habitatdirektivets bilag I. Skov- og Naturstyrelsen, 1999.

Det er forsøgt at opbygge nøglen på en måde, som vil være kompatibel med det igangværende nøgleudviklingsarbejde i EUNIS (European topic centre on nature conservation Nature Information System). Da EUNIS imidlertid endnu ikke er færdigudviklet, kun er tilgængelig i udkast og ikke har nogen formel gyldighed, har EUNIS materialet ikke været brugt til at fortolke. Kun til at strukturere nøglen: EUNIS Habitat Classification, Final Draft. Submitted to EEA by ETC/NC December 1997 under Task 4 – Information System on Nature (EUNIS). Samt senere ændrede udkast.

Danske og videnskabelige artsnavne på planter

Liste over danske navne brugt i bogen og deres tilsvarende videnskabelige navn.

Videnskabelige navne er fra:

Dansk Botanisk Forening og Københavns Universitet, april 1993: *Atlas Flora Danica, Taxonliste*.

Skytte Christiansen, M. 1981: *Bregner – Mosser – Laver*. Gads Forlag.

Dansk navn	Videnskabeligt navn	Dansk navn	Videnskabeligt navn
Alm. bingelurt	<i>Mercurialis perennis</i>	Bakketidssel	<i>Carlina vulgaris</i>
Alm. blærerod	<i>Utricularia vulgaris</i>	Baltisk svingel	<i>Festuca polesica</i>
Alm. gedeblad	<i>Lonicera periclymenum</i>	Bidende stenurt	<i>Sedum acre</i>
Alm. guldnælde	<i>Lamium galeobdolon</i>	Blank seglmos	<i>Drepanocladus vernicosus</i>
Alm. havgræs	<i>Ruppia maritima</i>	Bleg pileurt	<i>Persicaria lapathifolia</i> ssp.
Alm. hundegræs	<i>Dactylis glomerata</i>	<i>pallida</i>	
Alm. kildemos	<i>Fontinalis antipyretica</i>	Bleg star	<i>Carex pallescens</i>
Alm. kohvede	<i>Melampyrum pratense</i>	Blodrød storkenæb	<i>Geranium sanguineum</i>
Alm. kvik	<i>Elytrigia repens</i>	Blodstillende bibernelle	<i>Sanguisorba minor</i> ssp. <i>minor</i>
Alm. kællingetand	<i>Lotus corniculatus</i>	Blomstersiv	<i>Scheuchzeria palustris</i>
Alm. mjødurt	<i>Filipendula ulmaria</i>	Blæretang	<i>Fucus vesiculosus</i>
Alm. mælkeurt	<i>Polygala vulgaris</i>	Blød hejre	<i>Bromus hordeaceus</i>
Alm. pimpinelle	<i>Pimpinella saxifraga</i>	Blød storkenæb	<i>Geranium molle</i>
Alm. røllike	<i>Achillea millefolium</i>	Blåbær	<i>Vaccinium myrtillus</i>
Alm. røn	<i>Sorbus aucuparia</i>	Blågrøn star	<i>Carex flacca</i>
Alm. star	<i>Carex nigra</i>	Blåmunke	<i>Jasione montana</i>
Alm. tufmos	<i>Cratoneuron filicinum</i>	Blåtop	<i>Molinia caerulea</i>
Alm. vandranunkel	<i>Ranunculus aquatilis</i> var. <i>aquatilis</i>	Bredbladet kæruld	<i>Eriophorum latifolium</i>
Angelik	<i>Angelica sylvestris</i>	Bredbægret ensian	<i>Gentiana campestris</i>
Ask	<i>Fraxinus excelsior</i>	Brudurt	<i>Herniaria glabra</i>
Avnbøg	<i>Carpinus betulus</i>	Brun næbfrø	<i>Rhynchospora fusca</i>
Bakkeforglemmigej	<i>Myosotis ramosissima</i>	Bukkeblad	<i>Menyanthes trifoliata</i>
Bakkegøgelilje	<i>Platanthera bifolia</i> ssp. <i>bifolia</i>	Butblomstret siv	<i>Juncus subnodulosus</i>
Bakkegøgeurt	<i>Orchis ustulata</i>	Bævreasp	<i>Populus tremula</i>
Bakkenellike	<i>Dianthus deltoides</i>	Bøg	<i>Fagus sylvatica</i>
Bakkestar	<i>Carex montana</i>	Bølget bunke	<i>Deschampsia flexuosa</i>
Bakkestilkaks	<i>Brachypodium pinnatum</i>	Børstebladet vandaks	<i>Potamogeton pectinatus</i>

Dansk navn	Videnskabeligt navn
Cypresmos	<i>Hypnum cupressiforme</i>
Dagpragtstjerne	<i>Silene dioica</i>
Dansk kambunke	<i>Koeleria pyramidata</i>
Dansk kokleare	<i>Cochlearia danica</i>
Druemunke	<i>Actaea spicata</i>
Dueskabiose	<i>Scabiosa columbaria</i>
Dunbirk	<i>Betula pubescens</i>
Dunet vejbred	<i>Plantago media</i>
Dværgbændeltang	<i>Zostera noltii</i>
Dyndstar	<i>Carex limosa</i>
Døvnælde	<i>Lamium album</i>
Elfenbenspadderok	<i>Equisetum telmateia</i>
Enblomstret flitteraks	<i>Melica uniflora</i>
Ene	<i>Juniperus communis</i>
Engblomme	<i>Trollius europaeus</i>
Engelsk visse	<i>Genista anglica</i>
Engelskgræs	<i>Armeria maritima</i>
Engkarse	<i>Cardamine pratensis</i>
Engnellikerod	<i>Geum rivale</i>
Engrapgræs	<i>Poa pratensis</i>
Engrørhvene	<i>Calamagrostis canescens</i>
Engskær	<i>Serratula tinctoria</i>
Engtroidurt	<i>Pedicularis palustris</i>
Engviol	<i>Viola palustris</i>
Farvevisse	<i>Genista tinctoria</i>
Femhannet hønsetarm	<i>Cerastium semidecandrum</i>
Fin bunke	<i>Deschampsia setacea</i>
Fin kæruld	<i>Eriophorum gracile</i>
Fingerstar	<i>Carex digitata</i>
Firehannet hønsetarm	<i>Cerastium diffusum</i>
Fladtrykt kogleaks	<i>Blysmus compressus</i>
Flipkrave	<i>Teesdalia nudicaulis</i>
Flueblomst	<i>Ophrys insectifera</i>
Forskelligbladet tidsel	<i>Cirsium helenioides</i>
Fruesko	<i>Cypripedium calceolus</i>
Frøbid	<i>Hydrocharis morsus-ranae</i>
Fåblomstret kogleaks	<i>Eleocharis quinqueflora</i>
Fåblomstret star	<i>Carex pauciflora</i>
Fåresvingel	<i>Festuca ovina</i>
Glinsende vandaks	<i>Potamogeton lucens</i>
Grenet star	<i>Carex chordorrhiza</i>

Dansk navn	Videnskabeligt navn
Grov tufmos	<i>Cratoneuron commutatum</i>
Grå star	<i>Carex canescens</i>
Gråel	<i>Alnus incana</i>
Gråpil	<i>Salix cinerea</i>
Gråris	<i>Salix repens ssp. arenaria</i>
Gul anemone	<i>Anemone ranunculoides</i>
Gul evighedsblomst	<i>Helichrysum arenarium</i>
Gul snerre	<i>Galium verum</i>
Guldblomme	<i>Arnica montana</i>
Gulgrøn bransenføde	<i>Isoetes echinospora</i>
Gåsepotentil	<i>Potentilla anserina</i>
Harril	<i>Juncus gerardi</i>
Hassel	<i>Corylus avellana</i>
Havtorn	<i>Hippophaë rhamnoides</i>
Hedelyng	<i>Calluna vulgaris</i>
Hedemelbærris	<i>Arctostaphylos uva-ursi</i>
Hejrenæb	<i>Erodium cicutarium</i>
Hestehale	<i>Hippuris vulgaris</i>
Hestetunge	<i>Mertensia maritima</i>
Hirsestar	<i>Carex panicea</i>
Hjertebladet vandaks	<i>Potamogeton perfoliatus</i>
Hjertelæbe	<i>Hammarbya paludosa</i>
Hjortetrøst	<i>Eupatorium cannabinum</i>
Hulkravet kodriver	<i>Primula veris</i>
Hulrodet lærkespore	<i>Corydalis cava</i>
Hundehvene	<i>Agrostis canina</i>
Hundeviøl	<i>Viola canina</i>
Hvas avneknippe	<i>Cladium mariscus</i>
Hvid anemone	<i>Anemone nemorosa</i>
Hvid næbfør	<i>Rhynchospora alba</i>
Hvid okseøj	<i>Leucanthemum vulgare</i>
Hvid sækspore	<i>Gymnadenia albida</i>
Hvidpil	<i>Salix alba</i>
Håret visse	<i>Genista pilosa</i>
Hårfliget vandranunkel	<i>Ranunculus aqua-tilis var. diffusus</i>
Jordbærpotentil	<i>Potentilla sterilis</i>
Kantbælg	<i>Tetragonolobus maritimus</i>
Kattefod	<i>Antennaria dioica</i>

Dansk navn	Videnskabeligt navn
Kattehale	<i>Lythrum salicaria</i>
Katteskæg	<i>Nardus stricta</i>
Keglelimurt	<i>Silene conica</i>
Klitkambunke	<i>Koeleria glauca</i>
Klitlimurt	<i>Silene otites</i>
Klitstedmoderblomst	<i>Viola tricolor ssp. curtisii</i>
Klitvintergrøn	<i>Pyrola rotundifolia ssp. maritima</i>
Klokkeensian	<i>Gentiana pneumonanthe</i>
Klokkelyng	<i>Erica tetralix</i>
Knoldet brunrod	<i>Scrophularia nodosa</i>
Knopnellike	<i>Petrorhagia prolifera</i>
Knopsiv	<i>Juncus conglomeratus</i>
Knudefirling	<i>Sagina nodosa</i>
Knudet pileurt <i>ssp. lapathifolia</i>	<i>Persicaria lapathifolia</i>
<i>trisulca</i>	Korsandemad <i>Lemna</i>
Korsknap	<i>Glechoma hederacea</i>
Kortsporet blærerod	<i>Utricularia ochroleuca</i>
Kostkløvtand	<i>Dicranum scoparium</i>
Kragefod	<i>Potentilla palustris</i>
Kranskonval	<i>Polygonatum verticillatum</i>
Kransnålalger	<i>Characeae</i>
Kratfladbælg	<i>Lathyrus linifolius</i>
Krebseklo	<i>Stratiotes aloides</i>
Kristtorn	<i>Ilex aquifolium</i>
Krognæbstar	<i>Carex lepidocarpa</i>
Krybende hestegræs	<i>Holcus mollis</i>
Krybhvene	<i>Agrostis stolonifera</i>
Kvalkved	<i>Viburnum opulus</i>
Kvan	<i>Angelica archangelica</i>
Kveller	<i>Salicornia europaea coll.</i>
Kæmpestar	<i>Carex pendula</i>
Kærdueurt	<i>Epilobium palustre</i>
Kærhøgeskæg	<i>Crepis paludosa</i>
Kærstar	<i>Carex acutiformis</i>
Kærsvovlrod	<i>Peucedanum palustre</i>
Kærtidsel	<i>Cirsium palustre</i>
Kødet hindeknæ	<i>Spergularia salina</i>
Kødfarvet gøgeurt	<i>Dactylorhiza incarnata</i>
Kåltidsel	<i>Cirsium oleraceum</i>
Langakset star	<i>Carex appropinquata</i>
Langbladet soldug	<i>Drosera anglica</i>

Dansk navn	Videnskabeligt navn
Langbladet vandaks	<i>Potamogeton praelongus</i>
Langstilket havgræs	<i>Ruppia cirrhosa</i>
Lav kogleaks	<i>Eleocharis parvula</i>
Lav tidsel	<i>Cirsium acaule</i>
Leverurt	<i>Parnassia palustris</i>
Liden blærerod	<i>Utricularia minor</i>
Liden siv	<i>Juncus bulbosus</i>
Liden soldug	<i>Drosera intermedia</i>
Liden ulvefod	<i>Lycopodiella inundatum</i>
Liggende potentil	<i>Potentilla anglica</i>
Liljekonval	<i>Convallaria majalis</i>
Lundfladstjerne	<i>Stellaria nemorum</i>
Lundfredløs	<i>Lysimachia nemorum</i>
Lyngsnerre	<i>Galium saxatile</i>
Lyngstar	<i>Carex ericetorum</i>
Lægekogleaks	<i>Cochlearia officinalis</i>
Lægeærenpris	<i>Veronica officinalis</i>
Løgekarse	<i>Alliaria petiolata</i>
Lådden dueurt	<i>Epilobium hirsutum</i>
Majblomst <i>bifolium</i>	<i>Maianthemum</i>
Mangeblomstret frytle	<i>Luzula multiflora</i>
Marehalm	<i>Leymus arenarius</i>
Markbynke	<i>Artemisia campestris</i>
Markkrageklo	<i>Ononis repens</i>
Melet kodriver	<i>Primula farinosa</i>
Miliegræs	<i>Milium effusum</i>
Mosebølle	<i>Vaccinium uliginosum</i>
Mosetroidurt	<i>Pedicularis sylvatica</i>
Mygblomst	<i>Liparis loeselii</i>
Navr	<i>Acer campestre</i>
Nordisk radeløv	<i>Asplenium septentrionale</i>
Næbstar	<i>Carex rostrata</i>
Nøgleblomstret klokke	<i>Campanula glomerata</i>
Opret hejre	<i>Bromus erectus</i>
Pilealant	<i>Inula salicina</i>
Pilledrager	<i>Pilularia globulifera</i>
Plettet kongepen	<i>Hypochoeris maculata</i>
Prikbladet fredløs	<i>Lysimachia punctata</i>
Prikbladet perikon	<i>Hypericum perforatum</i>
Pukkellæbe	<i>Herminium monorchis</i>
Purløg	<i>Allium schoenoprasum</i>
Purpurgøgeurt	<i>Dactylorhiza purpurella</i>
Ramsløg	<i>Allium ursinum</i>

Dansk navn	Videnskabeligt navn
Rank forglemmigej	<i>Myosotis stricta</i>
Rank viol	<i>Viola persicifolia</i>
Rederod	<i>Neottia nidus-avis</i>
Revlæg	<i>Empetrum nigrum</i>
Rosmarinlyng	<i>Andromeda polifolia</i>
Rosmarinpil	<i>Salix repens ssp. rosmarinifolia</i>
Rundbladet soldug	<i>Drosera rotundifolia</i>
Rundbladet tørvemos	<i>Sphagnum magellanicum</i>
Rundbælg	<i>Anthyllis vulneraria</i>
Rustskæne	<i>Schoenus ferrugineus</i>
Rød gåsefod	<i>Chenopodium rubrum</i>
Rød hestehov	<i>Petasites hybridus</i>
Rød svingel	<i>Festuca rubra coll.</i>
Rødbrun kogleaks	<i>Blysmus rufus</i>
Rødel	<i>Alnus glutinosa</i>
Rødgran	<i>Picea abies</i>
Salepgøgeurt	<i>Orchis morio</i>
Sandhjælme	<i>Ammophila arenaria</i>
Sandkarse	<i>Cardaminopsis arenosa</i>
Sandkryb	<i>Glaux maritima</i>
Sandrottehale	<i>Phleum arenarium</i>
Sandskæg	<i>Corynephorus canescens</i>
Sandstar	<i>Carex arenaria</i>
Seglsneglebælg	<i>Medicago falcata</i>
Seline	<i>Selinum carvifolia</i>
Sideskærm	<i>Berula erecta</i>
Skotsk lostilk	<i>Ligusticum scoticum</i>
Skovelm	<i>Ulmus glabra</i>
Skovfyr	<i>Pinus sylvestris</i>
Skovhundegræs	<i>Dactylis glomerata ssp. lobata</i>
Skovjomfruhår	<i>Polytricum formosum</i>
Skovmærke	<i>Galium odoratum</i>
Skovrørhvene	<i>Calamagrostis arundinacea</i>
Skovsalat	<i>Mycelis muralis</i>
Skovskræppe	<i>Rumex sanguineus</i>
Skovstar	<i>Carex sylvatica</i>
Skovstjerne	<i>Trientalis europaea</i>
Skovstorkenæb	<i>Geranium sylvaticum</i>
Skovviol	<i>Viola reichenbachiana</i>
Skræntstar	<i>Carex ligerica</i>

Dansk navn	Videnskabeligt navn
Skvalderkål	<i>Aegopodium podagraria</i>
Skørpil	<i>Salix fragilis</i>
Slangetunge	<i>Ophioglossum vulgatum</i>
Slank blærerod	<i>Utricularia australis</i>
Slap annelgræs	<i>Puccinellia capillaris</i>
Slåen	<i>Prunus spinosa</i>
Smalbladet hareøre	<i>Bupleurum tenuissimum</i>
Smalbladet høgeurt	<i>Hieracium umbellatum</i>
Smalbladet timian	<i>Thymus serpyllum</i>
Småbladet lind	<i>Tilia cordata</i>
Sodaurt	<i>Salsola kali</i>
Sort radeløv	<i>Asplenium adiantum-nigrum</i>
Sort skæne	<i>Schoenus nigricans</i>
Sortgrøn brasenføde	<i>Isoetes lacustris</i>
Spidsblomstret siv	<i>Juncus acutiflorus</i>
Spidshale	<i>Parapholis strigosa</i>
Spidsløn	<i>Acer platanoides</i>
Spydmælde	<i>Atriplex prostrata</i>
Spæd pindsvineknop	<i>Sparganium natans</i>
Stilkeg	<i>Quercus robur</i>
Stinkende storkenæb	<i>Geranium robertianum</i>
Stiv kvik	<i>Elytrigia pungens</i>
Stivhåret borst	<i>Leontodon hispidus</i>
Stivhåret kalkkarse	<i>Arabis hirsuta</i>
Stjernestar	<i>Carex echinata</i>
Stor fladstjerne	<i>Stellaria holostea</i>
Stor frytle	<i>Luzula sylvatica</i>
Stor gøgeurt	<i>Orchis purpurea</i>
Stor knopurt	<i>Centaurea scabiosa</i>
Stor kuglekapsel	<i>Philonotis calcarea</i>
Stor najade	<i>Najas marina</i>
Stor nælde	<i>Urtica dioica</i>
Storbladet lind	<i>Tilia platyphyllos</i>
Storblomstret hullæbe	<i>Epipactis leptochila</i>
Storblomstret vandrunkel	<i>Ranunculus peltatus</i>
Storlæbet blærerod	<i>Utricularia intermedia</i>
Strandannelgræs	<i>Puccinellia maritima</i>
Strandarve	<i>Honckenya peploides</i>
Strandasters	<i>Aster tripolium</i>
Strandbede	<i>Beta vulgaris ssp. maritima</i>
Strandbo	<i>Littorella uniflora</i>
Strandfirling	<i>Sagina maritima</i>

Dansk navn	Videnskabeligt navn
Strandfladbælg	<i>Lathyrus japonicus</i> <i>ssp.maritimus</i>
Strandgåsefod	<i>Suaeda maritima</i>
Strandhornskulpe	<i>Glaucium flavum</i>
Strandkamille	<i>Tripleurospermum</i> <i>maritimum</i>
Strandkogleaks <i>maritimus</i>	<i>Bolboschoenus</i>
Strandkvik	<i>Thinopyrum junceum</i>
Strandkål	<i>Crambe maritima</i>
Strandlimurt	<i>Silene uniflora</i> ssp. <i>uniflora</i>
Strandmalurt	<i>Artemisia maritima</i>
Strandmandstro	<i>Eryngium maritimum</i>
Strandmælde	<i>Atriplex littoralis</i>
Strandnelleke	<i>Dianthus superbus</i>
Strandsennep	<i>Cakile maritima</i>
Strandsnerle	<i>Calystegia soldanella</i>
Strandtrehage	<i>Triglochin maritima</i>
Strandvandranunkel	<i>Ranunculus baudotii</i>
Strandvejbred	<i>Plantago maritima</i>
Stribet kløver	<i>Trifolium striatum</i>
Sumpendeknop	<i>Bryum</i> <i>pseudotriquetrum</i>
Sumphullæbe	<i>Epipactis palustris</i>
Sumpkællingetand	<i>Lotus pedunculatus</i>
Sumpsnerre	<i>Galium uliginosum</i>
Sværtevæld	<i>Lycopus europaeus</i>
Svømmende stjerneløv	<i>Riccia fluitans</i>
Sylblad	<i>Subularia aquatica</i>
Søpryd	<i>Baldellia ranunculoides</i>
Tagrør	<i>Phragmites australis</i>
Taks	<i>Taxus baccata</i>
Tandrod	<i>Dentaria bulbifera</i>
Tarmvridrøn	<i>Sorbus torminalis</i>
Tidlig dværgbunke	<i>Aira praecox</i>
Tormentil	<i>Potentilla erecta</i>
Tranebær	<i>Vaccinium oxycoccos</i>
Trind fyrremos	<i>Pleurozium schreberi</i>
Trindstænglet star	<i>Carex diandra</i>
Trådstar	<i>Carex lasiocarpa</i>
Tudesesiv	<i>Juncus bufonius</i>
Tuekæruld	<i>Eriophorum vaginatum</i>
Tvepibet lobelie	<i>Lobelia dortmanna</i>
Tyndakset gøgeurt	<i>Orchis mascula</i>
Tyndakset star	<i>Carex strigosa</i>
Tysk visse	<i>Genista germanica</i>
Tyttebær	<i>Vaccinium vitisidaea</i>

Dansk navn	Videnskabeligt navn
Tæt blomstret hullæbe	<i>Epipactis purpurata</i>
Tørst	<i>Fragula alnus</i>
Udspilet star	<i>Carex extensa</i>
Udspærret annelgræs	<i>Puccinellia distans</i>
Udspærret dværgbunke	<i>Aira caryophyllea</i>
Vadegræs	<i>Spartina x townsendii</i>
Vandkarse	<i>Cardamine amara</i>
Vandkrans	<i>Zannichellia</i> <i>palustris coll.</i>
Vandnavle	<i>Hydrocotyle vulgaris</i>
Vandranke	<i>Luronium natans</i>
Vedvarende måneskulpe	<i>Lunaria rediviva</i>
Vellugtende gulaks <i>odoratum</i>	<i>Anthoxanthum</i>
Vibefedt	<i>Pinguicula vulgaris</i>
Vild gulerod	<i>Daucus carota</i> ssp. <i>carota</i>
Vild hør	<i>Linum catharticum</i>
Vinget perikon	<i>Hypericum</i> <i>tetrapterum</i>
Vintereg	<i>Quercus petraea</i>
Vortebirk	<i>Betula pendula</i>
Vorterod	<i>Ranunculus ficaria</i>
Vårgæslingeblomst	<i>Erophila verna</i>
Vårspergel	<i>Spergula morisonii</i>
Vårstar	<i>Carex caryophyllea</i>
Vårvikke	<i>Vicia lathyroides</i>
Ær	<i>Acer pseudoplatanus</i>
Ørnebregne	<i>Pteridium aquilinum</i>
Østersøjhjelme	<i>Ammophila arenaria</i> <i>x Calamagrostis</i> <i>epigeios</i>
Ålegræs	<i>Zostera marina</i>

Liste over naturtyper på EF-habitatdirektivets bilag I

Naturtyper af fællesskabsbetydning, hvis bevaring kræver udpegning af særlige bevaringsområder.

Vejledning til fortolkning af hver naturtype er givet i „Fortolkningsmanualen til Den Europæiske Unions Habitater“, som er godkendt af komitéen etableret i henhold til artikel 20 (Habitatkomitéen) og udgivet af Den Europæiske Kommission (1). Koden svarer til NATURA 2000 koden.

Tegnet ‘*’ indikerer prioriterede naturtyper.

1. Naturtyper i kystegne og Naturtyper med saltpåvirket (halofytisk) vegetation.

---

11. Havvand

og tidevandsafhængige naturtyper

1110 Sandbanker med lavvandet vedvarende dække af havvand

1120 * *Posidonia*-bevoksninger (*Posidionion oceanicae*)

1130 Flodmundinger

1140 Mudder og sandflader, der er blottet ved ebbe

1150 * Kystlaguner

1160 Større, lavvandede bugter og vige

1170 Rev

1180 Undersøiske formationer forårsaget af udstrømmende gas

12. Havklinter og stenede strande

1210 Enårig vegetation på strandvolde

1220 Flerårig vegetation på stenede strande

1230 Klinter med vegetation langs de atlantiske kyster og Østersøkysterne

1240 Klinter med vegetation langs Middelhavskysterne (med endemiske *Limonium* spp.)

1250 Klinter med endemisk flora langs de makaronesiske kyster

13. Atlantiske og kontinentale strandenge og marskområder

1310 Vegetation af *Salicornia* og andre en-årige plantearter, der koloniserer mudder og sand

1320 *Spartina*-flader (*Spartinion maritimae*)

1330 Atlanterhavs-strandeng (*Glaucopuccinellitalia maritimae*)

1340 * Indlands-strandeng

14. Marskområder og strandenge langs Middelhavskysterne og de varme atlantiske kyster

1410 Middelhavs-strandeng (*Juncetalia maritimi*)

1420 Saltpåvirket krat langs Middelhavskysterne og de varme atlantiske kyster (*Sarcocornetea fruticosi*)

1430 Salt- og kvælstofpåvirkede krat (*Pegano-Salsoletea*)

15. Indlandssalt - og gipsstepper

1510 * Mediterrane saltstepper (*Limonietalia*)

1520 * Iberisk gipssteppevegetation (*Gypsophiletalia*)

1530 * Pannoniske saltstepper og saltmarskområder

16. Boreale øgrupper samt kyster og hævet havbund ved Østersøen

1610 Marine åse der danner øer med sand-, klippe- eller stenstrandsvegetation og sublittoralvegetation i Østersøen

1620 Boreale holme og småøer i Østersøen

1630 * Boreale strandenge ved Østersøen

1640 Boreale sandstrande med flerårig vegetation ved Østersøen

1650 Boreale smalle havarme i Østersøen

2. Kyst- og indlandsklitter

---

21. *Kystklitter langs Atlanterhavs-, Nordø- og Østersøkysterne*

- 2110 Begyndende klitdannelse
2120 Sandklitter i kystbæltet med *Ammophila arenaria* (hvid klit)
2130 * Stabile kystklitter med urtevegetation (grå klit)
2140 * Stabile kalkfattige klitter med *Empetrum nigrum*
2150 * Stabile kalkfattige atlantiske klitter (*Calluno-Ulicetea*)
2160 Klitter med *Hippophaë rhamnoides*
2170 Klitter med *Salix repens* ssp. *argentea* (*Salicion arenariae*)
2180 Skovbevoksede klitter i de atlantiske, kontinentale og boreale regioner
2190 Fugtige klitlavninger
21A0 Machairs (* i Irland)

22. *Kystklitter langs Middelhavskysterne*

- 2210 Stabile klitter langs kysten med *Crucianellion maritimae*
2220 Klitter med *Euphorbia terracina*
2230 Græsklædte klitter med *Malcomietalia*
2240 Græsklædte klitter med *Brachypodietalia* og enårige urter
2250 * Kystklitter med *Juniperus* spp.
2260 Sclerofylkrat med *Cisto-Lavenduletalia*
2270 * Skovbevoksede klitter med *Pinus pinea* og/eller *Pinus pinaster*

23. *Indlandsklitter, som er gamle og kalkfattige*

- 2310 Klithede med *Calluna* og *Genista*
2320 Klithede med *Calluna* og *Empetrum nigrum*
2330 Indlandsklitter med åbne *Corynephorus* og *Agrostis* græsarealer
2340 * Pannoniske indlandsklitter

3. Ferskvandsnaturtyper

---

31. *Søer og vandhuller*

- 3110 Oligotrofe søer og vandhuller med meget lavt mineralindhold på sandet jordbund (*Littorelletalia uniflorae*)

3120 Oligotrofe søer og vandhuller med meget lavt mineralindhold på sandet jordbund i det vestlige middelhavsområde med *Isoetes* spp.

3130 Oligotrofe til mesotrofe søer og vandhuller med vegetation med *Littorelletea uniflorae* og/eller *Isoëto-Nanojuncetea*

3140 Kalkrige oligo-mesotrofe søer og vandhuller med bundfæstet vegetation i form af *Chara* spp.

3150 Naturligt eutrofe søer og vandhuller med vegetation af typen *Magnopotamion* eller *Hydrocharition*

3160 Naturligt dystrofe søer og vandhuller

3170 * Mediterrane temporære vandhuller

3180 * Turloughs

32. *Vandløb - vandløbsstrækninger med naturlig eller delvis naturlig dynamik (små, mellemstore og store flodsenge), hvor vandkvaliteten ikke udviser betydelige forringelser*

3210 Fennoskandiske naturlige floder

3220 Alpine floder og deres urteagtige bredvegetation

3230 Alpine floder og deres træagtige bredvegetation med *Myrmicaria germanica*

3240 Alpine floder og deres træagtige bredvegetation med *Salix elaeagnos*

3250 Permanent vandførende mediterrane floder med *Glaucium flavum*

3260 Vandløb i lavland eller bjerge med bevoksning af *Ranunculion fluitantis* og *Callitricho-Batrachion*

3270 Floder med mudrede bredder tildels med bevoksning af *Chenopodium rubri* og *Bidention*

3280 Permanent vandførende mediterrane floder med *Paspalo-Agrostidion* arter og bredvegetation af *Salix* spp. og *Populus alba*

3290 Permanent vandførende mediterrane floder med *Paspalo-Agrostidion*

4. Tempererede heder og krat

4010 Nordatlantiske våde heder med *Erica tetralix*

4020 * Tempererede atlantiske våde heder

med *Erica ciliaris* og *Erica tetralix*

4030 Europæiske tørre heder

4040 * Tørre kystnære atlantiske heder med *Erica vagans*

4050 Makaronesiske heder med endemiske arter

4060 Alpine og boreale heder

4070 * Krat med *Pinus mugo* og *Rhododendron hirsutum* (*Mugo-Rhododendretum hirsuti*)

4080 Subarktisk pilekrat med *Salix* spp.

4090 Højlands-mediterrane heder med endemiske arter af tornblad

5. Sclerofylkrat (Matorrals)

---

51. Submediterrane og tempererede krat

5110 Stabil tørke- og varmetålede vegetation med *Buxus sempervirens* på klippe skråninger (til dels *Berberidion*)

5120 *Cytisus Purgans* vegetation i bjerge

5130 *Juniperus communis* vegetation på heder eller kalkrige græsarealer

5140 * *Cistus palhinhae* vegetation på fugtige kystnære heder

52. Mediterrane skovagtige matorrals

5210 Skovagtige matorrals med *Juniperus* spp.

5220 * Skovagtige matorrals med *Zyziphus* spp.

5230 * Skovagtige matorrals med *Laurus nobilis*

53. Lavlands-mediterrane og steppelignende krat

5310 Krat med *Laurus nobilis*

5320 *Euphorbia* vegetation ved klippekyster

5330 Lavlands-mediterrane ørkenagtige krat

54. Frygana-vegetation

5410 Frygana-vegetation på klippetoppe i det vest-mediterrane område (*Astragalus Plantagnetum subulatae*)

5420 Frygana-vegetation med *Sarcopoterium spinosum*

5430 Endemisk frygana-vegetation med *Euphorbio-Verbascion*

6. Naturlig og delvis naturlig græsvegetation

---

61. Naturlig græsvegetation

6110 * Kalkrig græsvegetation med *Alyssum Sedion albi*

6120 * Tørketålende græsvegetation på kalkrig jordbund

6130 Tungmetaltålende græsvegetation med *Violetalia calaminariae*

6140 Græsvegetation med *Festuca eskia* på siliciumholdig jordbund i Pyrenæerne

6150 Alpin og boreal græsvegetation på siliciumholdig jordbund

6160 Højlands-iberiske græsvegetation med *Festuca indigesta*

6170 Alpin og subalpin græsvegetation på kalk

6180 Mesofil makaronesisk græsvegetation

62. Delvis naturlig tør græs- og krat-vegetation

6210 Delvis naturlig tør græs- og krat vegetation på kalk (*Festuca Brometalia*) (* vigtige orkidelokaliteter)

6220 * Steppeagtig vegetation af græsser og enårige urter med *Thero-Brachypodietea*

6230 * Artsrig græsvegetation med *Nardus* på siliciumholdig jordbund i bjergene (og områder nedenfor bjergene i det kontinentale Europa)

6240 * Subpannonisk steppeagtig græsvegetation

6250 * Pannonisk løs med steppeagtig græsvegetation

6260 * Pannoniske sandstepper

6270 * Fennoskandisk artsrig halvtør græsvegetation i lavlandet

6280 * Nordisk alvar og prækambriske kalkholdige flodklipper

63. Sclerofyle græsningsskove (dehesas)

6310 Sclerofyle græsningsskove med *Quercus* spp.

64. Delvis naturlige fugtige enge med høj urtevegetation

6410 *Molinia* enge på kalkrige, tørveholdige eller ler- og siltrige jorde (*Molinion caeruleae*)

- 6420 Mediterran høj græsvegetation på fugtig jordbund med *Molinio-Holoschoenion*
- 6430 Bræmmer med høj urtevegetation på fugtig jordbund på sletter og i bjerge
- 6440 Enge på flodaflejringer med *Cnidion dubii*
- 6450 Nordlige boreale enge på sø- og vandløbsaflejringer

65. Mesofil græsvegetation

- 6510 Høslætunge i lavlandet (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)
- 6520 Høslætunge i bjerge
- 6530 * Fennoskandiske skovenge

7. Høj- og lavmoser

---

71. Sure moser med tørvemoser

- 7110 * Aktive hømoser
- 7120 Nedbrudte hømoser med mulighed for naturlig regeneration
- 7130 Terrændækkende moser (* hvis aktive moser)
- 7140 Overgangstyper af moser og hængesæk
- 7150 Lavninger på tørv med *Rhynchosporion*
- 7160 Fennoskandiske mineralrige kilder og vældmoser

72. Kalkrige lavmoser

- 7210 * Kalkrige lavmoser med *Cladium mariscus* og arter af *Carician davallianae*
- 7220 * Kalkaflejrende vældmoser med tufdannelser (*Cratoneurion*)
- 7230 Alkaliske lavmoser
- 7240 * Alpin pionervegetation med *Caricion bicoloris-atrofuscae*

73. Boreale moser

- 7310 * Aapa moser
- 7320 * Palsa moser

8. Klipper og huler

---

81. Urer

- 8110 Siliciumholdige urer i bjergegne indtil snegrænsen (*Androsacetalia alpinae* og *Galeopsietalia ladani*)
- 8120 Kalkrige og calcshist urer i bjerg- og

- alpine områder (*Thlaspietea rotundifolii*)
- 8130 Vest-mediterrane og soleksponerede urer
- 8140 Østlige mediterrane urer
- 8150 Mellemeuropæiske siliciumholdige højlandsurer
- 8160 * Mellemeuropæiske kalkrige højlandsurer

82. Vegetation i sprækker på klippeskråninger

- 8210 Vegetation i sprækker på kalkrige klippeskråninger
- 8220 Vegetation i sprækker på siliciumholdige klippeskråninger
- 8230 Vegetation i sprækker på siliciumholdige klippeskråninger med pionervegetation med *Sedo-Scleranthion* eller *Sedo albi-Veronicion dillenii*
- 8240 * Kalkstensplateauer

83. Andre naturtyper i klipper

- 8310 Klippehuler, der ikke er åbne for offentligheden
- 8320 Lavamarker og naturlige kratere
- 8330 Havgrotter, der står helt eller delvis under vand
- 8340 Permanente gletschere

9. Skove

(Delvis) naturlig skovvegetation med hjemmehørende arter, som danner højskov, med typisk underskov, og som opfylder følgende kriterier: Sjældne eller oprindelige og/eller med arter af fællesskabsbetydning

90. Skove i det boreale Europa

- 9010 * Vestlig tajga
- 9020 * Fennoskandiske hemiboreale naturlige gamle løvfældende skove (*Quercus* sp., *Tilia* sp., *Acer* sp., *Fraxinus* sp. eller *Ulmus* sp.) rige på epifytter
- 9030 * Naturlige skove i tidlige successionsstadier på hævet havbund
- 9040 Nordiske subalpine/subarktiske skove med *Betula pubescens* ssp. *czerepanovii*
- 9050 Fennoskandiske urterige skove med *Picea abies*
- 9060 Nåleskove på eller ved åse aflejret af

smeltevand

9070 Fennoskandiske græssede skovenge

9080 * Fennoskandiske løvfældende sump-
skove

91. Skove i det tempererede Europa

9110 Bøgeskove med *Luzulo-Fagetum*

9120 Atlantiske bøgeskove på surbund med
Ilex sp. og til tider også *Taxus* sp. i
busklaget (*Quercion robori-petraeae* eller
Ilici-Fagenion)

9130 Bøgeskove med *Asperulo-Fagetum*

9140 Mellemeuropæiske subalpine bøge-
skove med *Acer* sp. og *Rumex arifolius*

9150 Mellemeuropæiske bøgeskove på kalk
med *Cephalanthero-Fagion*

9160 Subatlantiske og mellemeuropæiske
egeskove eller ege-avnbøgeskove med
Carpinion betuli

9170 Ege-avnbøgeskove med *Galio-
Carpinetum*

9180 * Skove med *Tilio-Acerion* på skråninger,
urer og i kløfter

9190 Gamle egeskove med *Quercus robur* på
sandsletter med sur jordbund

91A0 Gamle vinter-egeskove med *Ilex* sp. og
Blechnum sp. på De Britiske Øer

91B0 Thermofile askeskove med *Fraxinus
angustifolia*

91C0 * Kaledoniske skove

91D0 * Skovbevoksede tørvemoser

91E0 * Sumpskove med *Alnus glutinosa* og
Fraxinus excelsior (*Alno-Padion*, *Alnion
incanae*, *Salicion albae*)

91F0 Blandskov med *Quercus robur*, *Ulmus
laevis* og *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior*
eller *Fraxinus angustifolia* langs bred-
derne af større floder (*Ulmenion minoris*)

91G0 * Pannoniske skove med *Quercus petraea*
og *Carpinus betulus*

91H0 * Pannoniske skove med *Quercus
pubescens*

91I0 * Euro-sibiriske skove med *Quercus* sp.

91J0 Skove på De Britiske Øer med *Taxus
baccata*

92. Mediterrane løvskove

9210 * Bøgeskove i Appenninerne med *Taxus*
sp. og *Ilex* sp.

9220 * Bøgeskove i Appenninerne *Abies alba*
og bøgeskove med *Abies nebrodensis*

9230 Galicisk-portugisiske egeskove med
Quercus robur og *Quercus pyrenaica*

9240 Iberiske skove med *Quercus faginea* og
Quercus canariensis

9250 Skove med *Quercus trojana*

9260 Skove med *Castanea sativa*

9270 Græske bøgeskove med *Abies borisii-
regis*

9280 Skove med *Quercus frainetto*

9290 Cypressskove (*Acero-Cupression*)

92A0 Galleriskove med *Salix alba* og *Populus
alba*

92B0 Bredvegetation med *Rhododendron
ponticum*, *Salix* sp. o.a., langs temporært
vandførende mediterrane vandløb

92C0 Skove med *Platanus orientalis* og
Liquidambar orientalis (*Platanion
orientalis*)

92D0 Sydlige galleriskove og -krat (*Nerio-
Tamaricetea* og *Securinegion tinctoriae*)

93. Mediterrane sclerofylskove

9310 Ægæiske skove med *Quercus
brachyphylla*

9320 Skove med *Olea* sp. og *Ceratonia* sp.

9330 Skove med *Quercus suber*

9340 Skove med *Quercus ilex* og *Quercus
rotundifolia*

9350 Skove med *Quercus macrolepis*

9360 * Makaronesiske laurbærskove (*Laurus
sp.*, *Ocotea* sp.)

9370 * Palmelunde med *Phoenix* sp.

9380 Skove med *Ilex aquifolium*

94. Tempererede nåleskove i bjerge

9410 Skove på sur jordbund med *Picea* sp. i
bjerge (*Vaccinio-Piceetea*)

9420 Alpine skove med *Larix decidua* og/eller
Pinus cembra

9430 Skove med *Pinus uncinata* i bjerge (*på
gips- eller kalkrige substrater)

**95.   *Mediterrane og makaronesiske nåleskove
i bjerge***

9510 * Sydappenninske skove med *Abies alba*

9520 Skove med *Abies pinsapo*

9530 * (Sub)Mediterrane fyrreskove med
endemiske *Pinus nigra* ssp.

9540 Mediterrane skove med endemiske
mesogæiske arter af fyr

9550 Endemiske fyrreskove på De Kanariske
Øer

9560 * Endemiske skove med *Juniperus* spp.

9570 * Skove med *Tetraclinis articulata*

9580 * Mediterrane skove med *Taxus baccata*

(1) „Interpretation Manual of European Union Habitats,
version EUR15“, vedtaget af
Habitatkomiteen den 26 april 1996, Europa-
kommissionen, DG XI

Liste over foreslåede EF-habitatområder i Danmark, juni 1998

Nr.	Områdenavn	Areal (ha)	Nr.	Områdenavn	Areal (ha)
1	Skagens Gren	575	21	Lundby Hede, Oudrup	
2	Råbjerg Mile og Hulsig Hede	4462		Østerhede og Vindblæs Hede	937
3	Jerup Hede, Råbjerg og Tolshave Mose	2326	22	Kielstrup Sø	509
4	Hirsholmene, havet vest herfor og Ellinge Å's udløb	4456	23	Vullum Sø	72
5	Uggerby Klitplantage og Uggerby Å's udløb	1006	24	Hanstholm Reservatet, Nors Sø og Vandet Sø	5701
6	Kærsgård Strand, Vandplasken og Liver Å's udløb	352	25	Vangså Hede	1406
7	Rubjerg Knude og Lønstrup Klint	292	26	Ålvand Klithede og Førby Sø	838
8	Åsted Ådal	124	27	Hvidbjerg Å, Ovesø og Ørum Sø	1572
9	Strandenge på Læsø og havet syd herfor	66238	28	Agger Tange, Nissum Bredning, Skibsted Fjord og Agerø	25386
10	Holtemmen, Højsande og Nordmarken	713	29	Dråby Vig	1680
11	Solsbæk	33	30	Lovns Bredning, Hjarbæk Fjord og Skals Ådal	19446
12	Store Vildmose	1853	31	Kås Hoved	396
13	Svinkløv Klitplantage og Grønne Strand	1094	32	Sønder Lem Vig og Geddal Strandenge	1115
14	Ålborg Bugt, Randers Fjord og Mariager Fjord	68490	33	Tjele Langsø og Vinge Møllebæk	676
15	Nibe Bredning, Halkær Ådal og Sønderup Ådal	18858	34	Brandstrup Mose	52
16	Løgstør Bredning, Vejlerne og Bulbjerg	44742	35	Hald Ege, Stanghede og Dollerup Bakker	1524
18	Lille Vildmose, Tofte Skov og Høstemark Skov	7824	36	Nipgård Sø	50
20	Rold Skov, Lindenberg Ådal og Madum Sø	8127	37	Rosborg Sø	74
			38	Bredsgård Sø	172
			39	Mønsted og Daugbjerg Kalkgruber	318
			40	Karup Å	1108
			41	Hjelm Hede, Flyndersø og Stubbergård Sø	2163
			42	Anholt og havet nord for	13357
			43	Søer og moser i Løvenholm Skov	143

Nr.	Områdenavn	Areal (ha)	Nr.	Områdenavn	Areal (ha)
44	Stubbe Sø	778	70	Øvre Grejs Ådal	886
45	Gudenå og Gjern Bakker	815	71	Randbøl hede og klitter i Frederikshåb Plantage	943
46	Tved Kær	6	72	Blåbjerg Egekrat	65
47	Sydlig Helgenæs	141	73	Kallesmærsk Hede, Grærup Langsø, Fiilsø og Kærgård Klitplantage	11636
48	Salten Å, Salten Langsø, Mossø og søer syd for Salten Langsø og dele af Gudenå	4470	74	Hedeområder ved Store Råbjerg	623
49	Sepstrup Sande, Vrads Sande, Velling Skov og Palsgård Skov	5570	75	Vejen Mose	461
50	Yding Skov og Ejer Skov	130	76	Nørrebæk ved Tvilho	42
51	Stavns Fjord, Samsø Østerflak og Nordby Hede	15663	77	Nørholm Hede, Nørholm Skov og Varde Å øst for Varde	1003
52	Horsens Fjord, havet øst for og Endelave	42549	78	Vadehavet	134721
53	Skørsø	12	79	Sneum Å og Holsted Å	361
54	Skånsø og Tranemose	84	80	Kongeaå	805
55	Venø, Venø Sund	2926	81	Pamhule Skov og Stevning Dam	1091
56	Sønder Feldborg Plantage	120	82	Lindet Skov. Hønning Mose, Hønning Plantage og Lovrup Skov	2325
57	Heder og klitter på Skovbjerg Bakkeø	1720	83	Rinkenæs Skov, Dyrehaven og Rode Skov	864
58	Nissum Fjord	10967	84	Hostrup Sø, Assenholm Mose og Felsted Vestermark	1322
59	Stadil Fjord og Vest Stadil Fjord	6903	85	Bolderslev Skov og Uge Skov	154
60	Borris Hede	4758	87	Frøsløv Mose	409
61	Skjern Å	2588	88	Kongens Mose og Draved Skov	783
62	Ringkøbing Fjord og Nymindestrømmen	27684	89	Sølsted Mose	155
63	Mose ved Karstoft Å	26	90	Vidå, Rudbøl Sø og Magisterkogen	386
64	Harrild Hede, Ulvemosen og heder i Nørlund Plantage	2349	91	Fyns Hoved, Lillegrund og Lillestrand	2202
65	Store Vandskel, Rørbæk Sø og Tinnet Krat	2221	92	Æbelø, havet syd for og Næraå	11275
66	Uldum Kær, Tørring Kær og Ølholm Kær	1049	93	Havet mellem Romsø og Hindsholm samt Romsø	4215
67	Skove langs nordsiden af Vejle Fjord	2542	94	Odense Fjord	5047
68	Munkebjerg Strandskov	307	95	Røjle Klint og Kasmose Skov	178
69	Højen Bæk	180	96	Lillebælt	35043

Nr.	Områdenavn	Areal (ha)	Nr.	Områdenavn	Areal (ha)
97	Urup Dam	21	127	Vestamager og havet syd for	6179
98	Odense Å	234	128	Ejby Ådal og	
99	Østerø Sø	57		omliggende kystskrænter	36
100	Vresen	3775	129	Hjortesø og Hjortesø Mose	13
101	Kajbjerg Skov	294	130	Øsemagle Strand og	
102	Søer ved Tårup og Klintholm	38		Staunings Ø	538
103	Storelung	28	131	Køge Å	59
104	Skove og søer syd for Brahetrolleborg	1965	132	Tryggevælde Ådal	347
105	Arreskov Sø	473	134	Havet og kysten mellem Hundested og Rørvig	4004
106	Store Øresø, Sortesø og Iglesø	16	135	Sejerø Bugt og Saltbæk Vig	43912
107	Bøjden Nor	114	136	Udby Vig	382
108	Maden på Helnæs og havet vest for	2045	137	Store Åmose, Skarresø og Bregninge Å	3398
109	Vestlige del af Avernakø	124	138	Åmose, Tissø, Halleby Å og Flasken	3262
110	Stenrev sydøst for Langeland	1484	139	Allindelille Fredskov	114
111	Sydfynske Øhav	44978	140	Bagholt Mose	14
112	Hesselø med omliggende stenrev	2815	141	Nordlige del af Sorø Sønderkov	81
113	Gilbjerg Hoved	40	142	Sø Torup Sø og Ulse Sø	118
114	Teglstrup Hegn og Hammermølle Skov	891	143	Skælskør Fjord og havet og kysten mellem Agersø og Glænø	17357
115	Gurre Sø	448	144	Skove ved Vemmetofte	163
116	Rusland	248	145	Holmegårds Mose	328
117	Gribskov	6049	146	Rådmandshave	62
118	Arresø, Ellemose og Lille Lyngby Mose	4760	147	Havet og kysten mellem Præstø Fjord og Grønsund	32148
119	Tisvilde Hegn og Melby Overdrev	2044	148	Havet og kysten mellem Karrebæk Fjord og Knudshoved Odde	16906
120	Roskilde Fjord	13334	149	Kirkegrund	967
121	Kattehale Mose	8	150	Klinteskoven	999
122	Bøllemose	20	151	Lekkende Dyrehave	33
123	Øvre Mølleådal, Furesø og Frederiksdal Skov	1987	152	Smålandsfarvandet nord for Lolland, Guldborg Sund, Bøtø Nor og Hyllekrog-Rødsand	77837
124	Vasby Mose og Sengeløse Mose	109			
125	Brobæk Mose og Gentofte Sø	46			
126	Saltholm og omliggende hav	7218			

Nr.	Områdenavn	Areal (ha)	Nr.	Områdenavn	Areal (ha)
153	Maltrup Skov	2	177	Mågerodde og Karby Odde	497
154	Horreby Lyng	257	178	Kimmelkær Landkanal	3
155	Krenkerup Haveskov	20	179	Stege Nor	569
156	Maribosøerne	3806	180	Oreby Skov	29
157	Halsted Kloster Dyrehave	5	181	Silkeborgskovene	1455
158	Nakskov Fjord	8221	182	Overdrev på Nordsamsø	208
160	Hammeren og Slotslyngen	549	183	Holtug Kridtbrud	5
161	Gyldenså	14	184	Lyngby Hede og Lillehav	2486
162	Almindingen, Ølene og Paradisbakkerne	6086	185	Lild Strand og Lild Strandkær	749
163	Kystskrænter ved Arnager Bugt	20	187	Korsø Knude	20
164	Dueodde	253	188	Husby Sø og Nørresø	352
165	Kims Ryg	1119	189	Lilleskov og Troldsmose	105
166	Herthas Flak	856	190	Esrum Sø	1777
168	Læsø Trindel og Tønneberg Banke	3618	191	Nedre Mølleådal	67
169	Store Middelgrund	721	192	Busemarken Mose og Råby Sø	241
170	Briseis Flak	446	193	Ejstrup Klit og Egvands Bakker	1295
171	Schultz Grund	2369	194	Suså	102
172	Ryggen	437	195	Røsnæs og revet vest for	360
173	Bredegrund	856	196	Lønborg Hede	353
174	Hatter Barn	633	197	Husby Klit	493
175	Broen	588	198	Vallø Dyrehave	64
176	Havet omkring Nordre Rønner	14990	199	Kongens Lyng	2
			200	Augustenborg Skov	32
			201	Mandbjerg Skov	59

Litteratur og andre kilder

Bekendtgørelse om afgrænsning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder (EF-fuglebeskyttelsesområder, EF-habitatområder og Ramsarområder). Bekendtgørelse nr. 782 af 1. november 1998. Miljø- og Energiministeriet.

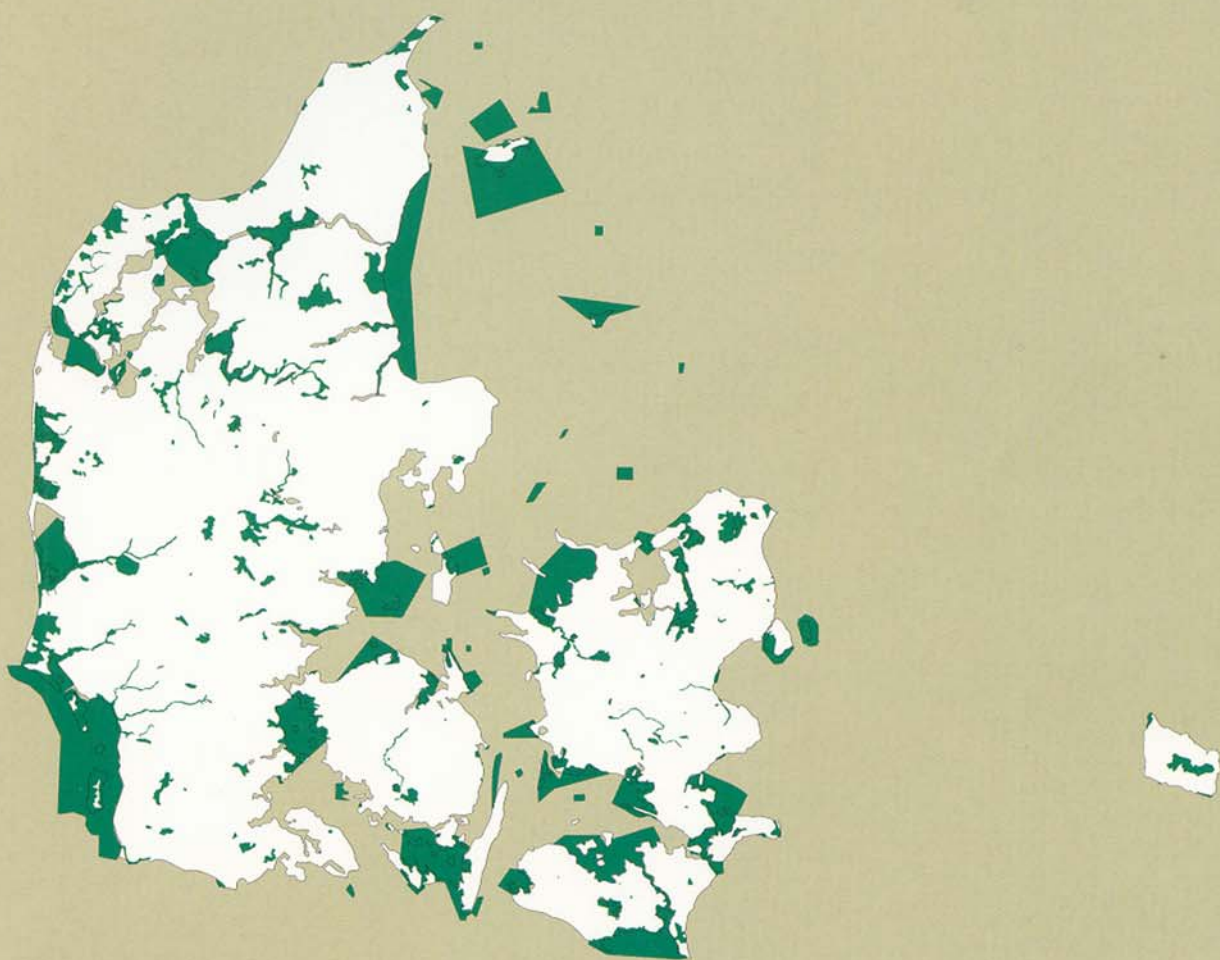
Fortolkningsmanual til danske naturtyper omfattet af EF-habitatdirektivets bilag I. 1999. Miljø- og Energiministeriet. Skov- og Naturstyrelsen.

Interpretation Manual of European Union Habitats, HAB 96/2 FINAL – EN, Version EUR 15. European Commission. DGXI – Environment, Nuclear Safety and Civil Protection. Nature protection, coastal zones and tourism.

Rådets Direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992 om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter. (Populært kaldet EF-habitatdirektivet)

Rådets Direktiv af 2. april 1979 om beskyttelse af vilde fugle (79/409/EØF). (Populært kaldet EF-fuglebeskyttelsesdirektivet)

Skov- og Naturstyrelsens hjemmeside om NATURA 2000: <http://natura2000.sns.dk>
Alle ovennævnte kilder kan ses via hjemmesiden.

Foreslåede EF-habitatområder, juni 1998, i alt 10.256 km²

Bogen beskriver i tekst og billeder truede danske naturtyper eller natur, der er karakteristisk for vores del af Europa.

Disse naturtyper skal fremover indgå i et fælles europæisk net af beskyttelsesområder, NATURA 2000.